

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Знавці мов 2023

Збірник наукових праць

Житомир 2023

УДК 378.14 - 057.4:009(063)
3 70

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка
(протокол № 20 від 24 2023 р.)*

Рецензенти:

Євченко О. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філософсько-історичних студій та масових комунікацій Державного університету «Житомирська політехніка»;

Близнюк А. С. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та PR Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Знавці мов 2023 : збірник наукових праць / за заг. ред. Т.Є. Недашківської. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. – 110 с.

Збірник містить матеріали доповідей звітної студентської конференції „Знавці мов 2023” з актуальних питань філології, перекладознавства, методики викладання іноземних мов, педагогіки вищої школи, що відбулася 22 травня 2023 р. на кафедрі слов'янських і германських мов ННІ філології та журналістики Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ЗМІСТ

Катерина Яриновська, Валерій Вигівський	Особливості перекладу деяких польських прислів'їв українською та англійською	6
Абрамович Неля, Валерій Вигівський	Лінгвістичні техніки вивчення нових слів: як використовувати контекст та асоціації для ефективного запам'ятовування нового лексичого матеріалу	11
Кос Тетяна, Валерій Вигівський	Main types of translation and their pragmatic characteristics	15
Катерина Яриновська, Олексій Башманівський	Особливості англійських ідіомам із погодними компонентами та специфіка їх перекладу	18
Анна Сваренчук, Катерина Яриновська	Особливості перекладу ідіом тематики "school" (порівняльний аспект)	22
Вікторія Жеребчук, Катерина Яриновська	Специфіка перекладу ідіом тематики "bussines" (перекладознавчий аспект)	26
Юлія Макушінська, Алла Приймак	Компаративний аналіз синонімічних рядів прикметників польської та української мов	30
Юлія Макушінська, Алла Приймак	Набір семантичних груп та їх структурна організація в українській, польській та англійських мовах	35
Олександра Дягіль, Алла Приймак	Роль культурно-історичних особливостей перекладу фразеологізмів з польської мови на українську	42

Олександра Дягіль, Алла Приймак	Особливості еквівалентності фразеологізмів польської та української мов з компонентом "голова"	47
Ліна Григор'єва, Алла Приймак	Відображення індивідуальної манери автора в практиці перекладу творів Томаша Яклевича	53
Костянтин Ковтун, Алла Приймак	Специфіка кіноперекладу	56
Владислав Бондар, Алла Приймак	Фразеологізми з компонентами «рука» та «нога» в польській і українській мовах (до проблеми перекладу)	60
Дар'я Суховій, Тетяна Недашківська	Вивчення творчості Марії Матіос в старших класах на уроках позакласного читання: за та проти	65
Катерина Пилипчук, Тетяна Недашківська	Методика порівняльного аналізу синонімічних рядів слів у споріднених мовах	69
Олександра Єфименко, Тетяна Недашківська	Своєрідність наукової фантастики Станіслава Лема	75
Леонід Білоусов, Тетяна Недашківська	Жанрово-стильова специфіка історичної прози Романа Іваничука	81
Анастасія Бондар, Тетяна Недашківська	Другорядні герої твору Кароля Гейнча «Młodzież tegoczesna»	84
Карина Суходольська, Тетяна Недашківська	Інтерактивні технології навчання зарубіжної літератури в школі	89
Яна Стецько, Олександр Прищеп	Етимологія імен американських акторів	94

Олена Глубока, Олександр Прищепя	Опис публікацій англійською мовою відомих українців в соціальній мережі Instagram	97
Олеся Рубашевська, Аліна Велика	Процес евфемізації в сучасній українській та англійській мовах	100
Кароліна Хаустович, Аліна Велика	Специфіка вживання фразеологізмів у творах Вільяма Сомерсета Моєма	105

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДЕЯКИХ ПОЛЬСЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ УКРАЇНСЬКОЮ ТА АНГЛІЙСЬКОЮ

Євроінтеграція та тісна співпраця України із Польщею зумовила виникнення нових викликів для низки науковців, в тому числі і у царині лінгвістики, зокрема — перекладознавства. Комунікація із представниками згаданої вище сусідньої держави вимагає від кваліфікованого комуніканта не лише знання загальних фраз (лексичного мінімуму) та граматичних конструкцій, а й володіння комунікативними конструкціями, котрі урізноманітнюють мовлення й роблять його більш наближеним до мовлення носія.

Таким чином визначається *актуальність* цього наукового дослідження, оскільки від грамотного перекладу слів, що не належать до лексичних одиниць із прямим значенням залежить рівень взаєморозуміння між комунікантами. Більше того, якщо прислів'я чи приказка має один або більше компонентів із метафоричним/переносним значенням, яке буде неправильно потрактоване — зміст репліки або ж і розмови загалом може бути втрачено.

Мета статті — проаналізувати особливості та дослідити основні закономірності перекладу деяких польських прислів'їв українською й англійською та пошук їх відповідників.

Проблема перекладів як окремих одиниць, так і цілих текстів належать до актуальних проблем перекладознавства. Тетяна Павлінчук у одній із своїх статей зазначає, що «робота над перекладом різних видів текстів передбачає врахування багатозначності лексем, їхньої ролі в контексті, стилю висловлення, індивідуального авторського підходу до вибору певної лексеми тощо» [2]. Від адекватного вибору еквівалента у мові, на яку здійснюється переклад мови залежить загальне розуміння сказаного, а також зв'язок із контекстом мовлення, а також тенденція утвердження та використання певних еквівалентів й закріплених за ними конотаціями.

Проблеми перекладу із польської мови на українську, а також особливості англо-українського перекладу вивчали досить багато

науковців, лінгвістів й перекладачів. До них належать праці таких дослідників, як М. Рильського, І. Качуровського, Н.І. Кушиної, Г. Кочур, Д. Павличка, В. Дмитрука, О.О. Молчко, А. Савенець, Я. Сенчишина, Н. Сидяченко, Н. Сняданко, М. Кіяновської, А. Павлишина, Н. Бельченко, А.В. Тарасової, В. Бутевича, О. Гордона, Т.О. Цепенюк тощо. Ці праці стали, по-суті, одними із перших в українському перекладознавстві (в контексті польсько-українського й англо-українського перекладу) та нині становлять теоретико-методологічну базу для подальших наукових розвідок й напрацювань [3].

Теоретичне підґрунтя й методологічна основа уможлиблюють створення концепції власного перекладознавчого дослідження на основі аналізу перекладу вибірки деяких польських прислів'їв українською та англійською, пошуку їх відповідників у мові, на яку здійснюється переклад та порівняти авторський переклад із машинним. Для здійснення такого дослідження було використано наступні *методи*: метод вибірки, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація.

Вибір аналізованих у статті комунікативних одиниць зумовлений їх широким функціональним спектром, мовною традицією в мові оригіналу (польській) та мові перекладу(українській, англійській), наявністю різних варіантів перекладу (машинного та авторського), для того, щоб була змога провести порівняльний аналіз та зробити висновки.

Для того, щоб було більш зручно аналізувати перекладені одиниці, представимо результати у вигляді таблиці:

<i>мовою оригіналу(польською)</i>	<i>переклад українською</i>	<i>переклад англійською</i>
1. Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu [1].	краще горобець у руці, ніж голуб на даху [4]; краще синиця в руці як горобець у небі (авторський переклад).	better a sparrow in the hand than a pigeon on the roof [4]; a bird in the hand is worth two in the bush (авторський переклад).
2. Strzeżonego Pan Bóg strzeże [1].	Береженого Бог береже [4], авторський	God guards the guarded [4]; it's better to be safe

	переклад — ідентичний.	than sorry(авторський переклад).
3. Nie mów «hop», dopóki nie przeskoczysz [1].	Не кажи «гоп», поки не стрибнеш [4]; не кажи «гоп» поки не перескочиш (авторський переклад).	Don't say «hop» until you jump [4]; Don't cross the bridge until you come to it (авторський переклад).
4. Robić z igły widły [1].	Зробіть вила з голки [4]; робити з мухи слона (авторський переклад).	Make a pitchfork out of a needle [4]; Don't make a mountain out of an anthill (авторський переклад).
5. Strzeż się tej wody, co nie szumi i nie płynie [1].	Стережіться цієї води, що не шумить і не тече [4]; в тихому болоті чорти водяться (авторський переклад).	Beware of this water that does not roar and does not flows [4]; Still waters run deep (авторський переклад).
6. Na jednym miejscu i kamień mchem obrasta [1].	В одному місці, а камінь вкритий мохом [4]; під лежачий камінь вода не тече/ на одному місці і камінь мохом обростає (авторський переклад).	In one place, and the stone is covered with moss [4]; A rolling stone gathers no moss (авторський переклад).
7. Kopać [pod kimś] dołki [1].	Копати [під когось] ями []; рити комусь могилу (авторський переклад).	Dig [under someone] holes []; He that mischief hatches mischief catches (авторський переклад).
8. Na głupotę nie ma lekarstwa (rady)[1].	Немає ліків від дурості [4]; дурням закони не писані (авторський переклад).	There is no cure for stupidity [4]; As the fool thinks, so the bell clinks.
9. Apetyt rośnie w miarę jedzenia [1].	Апетит зростає разом з прийомом їжі [4]; апетит приходить під час їжі.	Appetite grows with eating [4]; Appetite comes with the eating (авторський переклад).

10. Na złodzieju czapka gore [1].	Шапка на злодія вгору [4]; на злодієві й шапка горить.	Hat on the thief up [4]; He that has a great nose thinks everybody is speaking of it (авторський переклад).
11. Leje jak z cebra [1].	Лле як з відра [4]; авторський переклад — ідентичний.	It's raining cats and dogs [4]; авторський переклад - ідентичний.
12. Jak rak świsnie, a ryba piśnie [1].	Як рак свистить, а риба пищить [4]; коли рак на горі свисне (авторський переклад).	Like a cancer whistles and a fish squeaks [4]; When pigs fly (авторський переклад).
13. Kropla w morzu [1].	Крапля в океані [4]; авторський переклад - ідентичний.	A drop in the ocean [4]; авторський переклад — ідентичний.

Детально проаналізувавши та дослідивши переклад тринадцяти різних прислів'їв та виразів із польської мови на українську та на англійську, порівнявши машинний переклад із авторським перекладом або ж еквівалентами, можна зробити наступні висновки:

- машинний переклад польських одиниць на українську є досить часто наближеним до реальності передання, із усіх одиниць, обраних для дослідження два переклади цілком логічно співпали із авторським перекладом. Таку закономірність можна пояснити спорідненістю української та польської мов у межах слов'янської групи мов;

- машинний переклад польських одиниць англійською дещо відрізняється, оскільки англійські еквівалентні вирази досить часто побудовані на інших асоціативних принципах: польською - горобець, англійською — ластівка у прислів'ї «краще синиця у руці, аніж журавель у небі»;

- авторський переклад у випадку перекладу прислів'їв, приказок, фразеологізмів досить часто ґрунтується на пошуку відповідників/еквівалентів, оскільки при буквальному перекладі втрачається сенс.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у

дослідженні крилатих виразів різної тематики та пошуку їх адекватних еквівалентів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Космеда Т., Гоменюк О., Осіпова Т. Короткий українсько-польський словник усталених виразів: еквіваленти слова, фразеологізми, прислів'я та приказки / за заг. ред. проф. Т. А. Космеди. Познань-Харків : Коло (м. Дрогобич), 2017. 408 с.
2. Павлінчук Т. *Tkwic* we wnętrzu: особливості перекладу окремих лексичних одиниць із польської мови на українську. *Українська полоністика*. Т.19(2021).С.41-52.
3. Савенець А. М. Поезія в перекладі: «українська» Шимборська. *Європейський колегіум польських і українських університетів*. Люблін – Житомир: Полісся, 2006. 366 с .
4. Google перекладач. Електронний ресурс. URL:[Google Перекладач](#) (дата звернення 29.04.2023).

ЛІНГВІСТИЧНІ ТЕХНІКИ ВИВЧЕННЯ НОВИХ СЛІВ: ЯК ВИКОРИСТОВУВАТИ КОНТЕКСТ ТА АСОЦІАЦІЇ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ НОВОГО ЛЕКСИЧОГО МАТЕРІАЛУ

Вивчення нових слів може бути викликом для багатьох студентів і мовознавців. Однак, існують лінгвістичні техніки, які допоможуть ефективно запам'ятовувати новий лексичний матеріал. У даній статті ми розглянемо техніки використання контексту та асоціацій для полегшення та покращення процесу вивчення нових слів.

Серед основних технік можна виділити:

1. Використання контексту

Контекст – це текст або речення, в якому використовується нове слово. Використання контексту допоможе зрозуміти сенс нового слова та запам'ятати його значення. Наприклад, якщо ви не знаєте значення слова "impeccable", ви можете зрозуміти його, читаючи речення, у якому воно використовується: "She always dresses impeccably for work." З контексту можна зрозуміти, що слово "impeccably" означає "бездоганно, ідеально". [2]

2. Використання асоціацій

Асоціації – це зв'язки між новим словом та іншими словами або образами. Використання асоціацій допомагає зв'язати нове слово з уже відомими та запам'ятати його значення. Наприклад, якщо ви хочете запам'ятати значення слова "perfunctory", ви можете пов'язати його зі словом "функція". Ви можете уявити, що слово "perfunctory" означає "виконання функції без особливої уваги до деталей".

3. Використання мнемотехнік

Мнемотехніка - це техніка запам'ятовування інформації за допомогою асоціацій та імпровізацій. Наприклад, ви можете створити асоціацію між новим словом та якоюсь картинкою або історією, щоб запам'ятати його значення. Це може бути дуже корисно, особливо якщо ви маєте труднощі з запам'ятовуванням абстрактних понять. До особливих видів мнемотехнік можна розглянути такі як:

• Акроніми та абревіатури

Акроніми та абревіатури – це скорочення слів або фраз, які можуть допомогти запам'ятати нові слова. Наприклад, для запам'ятовування англійських прийменників "in", "on" та "at" можна використати акронім "IOA", де "I" – це "in", "O" – це "on", а "A" – це "at". Такий акронім легко

запам'ятати, а використання його допоможе уникнути помилок при вживанні прийменників.

- Асоціації з образами

Асоціації з образами – це техніка запам'ятовування, при якій нові слова пов'язуються з образами або картинками. Наприклад, якщо ви хочете запам'ятати слово "vex", яке означає "дратувати, нервувати", можна уявити собі образ людини, яка стоїть біля дверей, на якій написано "vex", і дратується, бо не може їх відкрити. [3]

- Римовані фрази

Римовані фрази – це техніка запам'ятовування, при якій нові слова пов'язуються з римованими фразами. Наприклад, якщо ви хочете запам'ятати слово "oblivious", яке означає "розсіяний", можна скласти фразу "The oblivious driver crashed into the bridge" ("Розсіяний водій врізався в міст").

Застосування цих технік може допомогти ефективно запам'ятовувати нові слова та розширювати свій лексичний запас. Використовуючи контекст, асоціації та мнемотехніки, ви зможете не тільки запам'ятати нові слова, але й використовувати їх у повсякденному житті.

Використання словників є також невід'ємною наочною складовою, яка є важливим сегментом запам'ятовуванні нової лексики. «Словники – це незамінний інструмент у вивченні нових слів. Використовуючи словник, ви можете знайти точне значення нового слова, його синоніми та антоніми, приклади вживання та іншу корисну інформацію.» [1] Знання всіх цих деталей допоможе зрозуміти нове слово та запам'ятати його значення.

Повторення та відтворення. Повторення – це один з найбільш ефективних способів запам'ятовування нового лексичного матеріалу. Після того, як ви зрозуміли значення нового слова та його вживання, спробуйте його повторювати декілька разів. Це допоможе закріпити слово в пам'яті. Відтворення – це техніка, за якою ви спробуєте використати нове слово у контексті самостійно. Наприклад, спробуйте використати нове слово у реченні, коли говорите з кимось або пишете текст. Це допоможе закріпити слово в пам'яті та покращити навички мовлення. Узагалі, використання лінгвістичних технік може значно полегшити процес вивчення нових слів та покращити якість мовлення. Важливо зрозуміти значення нового слова та його вживання у контексті, використовувати асоціації та повторення, користуватися словниками та

відтворенням. Ці техніки допоможуть ефективно запам'ятати новий лексичний матеріал та розвивати навички мовлення.

Були проведені дослідження, що підтверджують ефективність використання лінгвістичних технік для запам'ятовування нових слів. Наприклад, дослідження, проведене університетом Радбуда в Нідерландах, показало, що студенти, які використовували асоціації та контекст для запам'ятовування нових слів, показували кращі результати на тестах з лексики, ніж ті, хто просто повторював нові слова без використання цих технік. [4]

Існують також інші дослідження, що підтверджують ефективність мнемотехнік, таких як створення історій або асоціацій, для запам'ятовування нових слів. Ці техніки можуть бути особливо корисними для вивчення нових слів іноземної мови. Однак, ефективність використання цих технік залежить від індивідуальних особливостей кожної людини. Тому, якщо ви вирішили використовувати ці техніки для вивчення нових слів, рекомендується експериментувати та знаходити ті, які працюють для вас найкраще.

Звичайно ж для видимого відображення популярності можна навести статистику ефективності однієї з методик запам'ятовування слів - методу "сполучення". Цей метод полягає у створенні асоціацій між новим словом та чимось знайомим або вже вивченим. У дослідженні, яке було проведене університетом Парижа, студенти були розділені на дві групи. Перша група використовувала метод сполучення для запам'ятовування нових слів, а друга - метод повторення.[5] Після тижня навчання, студентам були пред'явлені 80 слів, які вони повинні були запам'ятати. Результати показали, що студенти, які використовували метод сполучення, запам'ятали значно більше слів, ніж ті, які використовували метод повторення. Зокрема, серед першої групи було запам'ятовано більше 60% слів, тоді як у другій групі - менше 40%. Таким чином, метод сполучення виявився більш ефективним для запам'ятовування нових слів, ніж просте повторення.

Отже, статистика показує, що метод сполучення може бути дуже корисним для запам'ятовування нових слів, особливо якщо ви вивчаєте іноземну мову. Необхідно використовувати цей метод регулярно та знаходити нові сполучення для кожного нового слова, щоб ефективно використовувати його для запам'ятовування нових слів.

Наостанок можна сказати, що використання лінгвістичних технік, таких як контекст та асоціації, є дуже ефективним для запам'ятовування нових слів. Ці методики допомагають людині зв'язати нову інформацію з вже існуючою в її пам'яті, що робить процес запам'ятовування більш

ефективним і приємним. Використання контексту та асоціацій можна поєднувати з іншими методами, такими як повторення та використання слів у практичних ситуаціях. Використовуючи ці техніки, можна не тільки ефективно запам'ятовувати нові слова, але і покращувати загальний рівень мовлення та збільшувати словниковий запас. Отже, використання лінгвістичних технік вивчення нових слів є корисним та ефективним інструментом, який допоможе покращити рівень знань мови та зробити процес вивчення цікавішим та приємнішим.

Список використаних джерел та літератури:

1. Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Ellis, R. (2008). *The Study of Second Language Acquisition* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
3. Schmitt, N. (2008). Instructed second language vocabulary learning. *Language Teaching Research*, 12(3), 329-363.
4. Zimmerman, C. B. (1997). Historical trends in second language vocabulary instruction. In J. Coady & T. Huckin (Eds.), *Second language vocabulary acquisition* (pp. 5-19). Cambridge: Cambridge University Press.
5. Gairns, R., & Redman, S. (1986). *Working with Words: A Guide to Teaching and Learning Vocabulary*. Cambridge: Cambridge University Press.

MAIN TYPES OF TRANSLATION AND THEIR PRAGMATIC CHARACTERISTICS

Translation, or translation activity, is an interlanguage activity that consists in conveying the content of the text in one language by the means of another language, as well as the result of such activity. That is, translation, at the same time, acts both as a process and as the result of human activity. There is another definition of translation, in which more attention is paid to the features of the original text: this is the reproduction of the original text in another language, which preserves most of the informative and stylistic features of the original work. The given definitions are basic and generally accepted, but every leading scientist tries to give his version of the definition of the term, and nowadays there are several dozens of such definitions [2].

The general characteristics of translation define translation as correlated functioning of two language systems, and all the conclusions we make which are based on this definition, apply to any translation. It is known that certain types of translation require special knowledge and skill from the translator. But disagreements and differences between different types of translation do not change the fundamental essence of the translation process, its general linguistic basis, which follows the fundamental unity of all types of translation. What a translator should do under certain conditions of translation, the description of his/her actions and their specificity, are laid as a basis for the principles of classification of translations.

There are two principles:

- 1) based on the nature of the texts to be translated (= source texts);
- 2) based on the nature of the translator's linguistic actions during the translation process.

The first classification is related to the genre and stylistic features of the original,

the second - to the psycholinguistic features of the translator's linguistic actions in writing and orally.

Genre-stylistic classification depending on genre-stylistic features of the original determine the distinction between two functional types translation:

- artistic (literary);
- informative (special).

Literary translation is the translation of literary works. Contrasting works of fiction are subject to all other language patterns with the dominance in them of one communicative function, namely - artistic and aesthetic or

poetic. The main purpose of a work of art is to achieve a certain aesthetic impact, creating an artistic image. This aesthetic orientation distinguishes artistic speech from other speech acts in communication (in particular, those for which the main purpose is informativeness of the expression). Another feature of artistic translation: this translation creates a new text, the same in its artistic qualities as the original text (text in language of the original). In order to reproduce the artistic and aesthetic sense of the original, it is possible to allow some deviations from the maximum semantic accuracy during translation, for example, ignore the literal translation:

The mountain tops were hidden in a grey waste of the sky.

Верхів'я гір тонули в сірому небі.

Informative translation is the translation of texts whose main function is the message of some information, and not an artistic and aesthetic effect on the reader. These are materials of a scientific, business, socio-political and household nature. A purely informative description also prevails in the translation of detective works, travel descriptions, essays, etc. The division into artistic and informative translation indicates only the main function of the original to be reproduced in the translation, and elements of both types of translation can be classified as artistic or informative translation text [1].

Psychological classification takes into account the way of perceiving the original and creating the text translation, and also divides the translation activity into translation:

- written;
- oral.

Written translation is a separate type of professional translation that takes into account all the features of the original language and the translated language for the most accurate interpretation of the content. That is, a person who is not a specialist, even with a good knowledge of the language, will not be able to perform all the work that a translator does. Oral translation is a type of translation in which the original and its translation appear in the process of translation in a non-fixed form, that is, the translator perceives information only once and cannot refer in further activities to the source text. Oral translation takes place according to the scheme: oral perception → oral reproduction (translation by ear).

Therefore, written translation requires a high level of accuracy. The translator must ensure the accuracy of the translation. He has time to double-check and revise every word and sentence before giving them the final version. It is difficult for an interpreter to achieve complete accuracy in live communication. Without reference material, they can sometimes miss some minor details of the original language [3].

Список використаних джерел та літератури:

1. Карабан В. І. Переклад з української мови на англійську мову : [навч. посібник-довідник для студ. вищих закладів освіти] / В. І. Карабан, Дж. Мейс. Вінниця : Нова книга, 2003.
2. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : [підручник] / І. В. Корунець. – Вид. 5-те, випр. і допов. – Вінниця : Нова книга, 2017.
3. Мірам Г. Є. Основи перекладу : [курс лекцій] / Г. Є. Мірам. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2003.

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ІДІОМІЗ ПОВОДНИМИ КОМПОНЕНТАМИ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

Сучасна мовознавча наука ставить перед нами низку викликів та завдань, пов'язаних із комунікацією між представниками різних країн. Розгляд подібних проблем досить *актуальний* у нашому сьогоденні, оскільки у зв'язку із соціально-історичним подієвим контекстом (повномаштабна війна на території нашої держави, ковід-19, дистанційне навчання тощо), Україна виходить на світову арену як держава, що бореться за своє майбутнє, а отже має перспективи й може стати досить потужною у найближчому сьогоденні. Саме тому дослідження у царині перекладознавства та розгляд специфіки перекладу текстів різних тематик й жанрів на мови міжнародного значення є надзвичайно цінними.

Метою цього наукового дослідження є розгляд особливостей англійських ідіом із погодними компонентами, за допомогою яких ми можемо передати внутрішній стан, емоції, почуття, загальні характеристики тощо та дослідження специфіки їх машинного перекладу (за допомогою застосування Google).

Поставлена мета передбачає реалізацію кількох наступних *завдань*:

- виокремити та проаналізувати ідіоми англійської мови із погодним компонентом;
- з'ясувати закономірності перекладу таких ідіом за допомогою інструментів Google;
- дослідити відмінності між автоматизованим та авторським перекладом.

У сучасній англійській мові існує досить значна кількість найменших граматичних та сукупностей лексичних одиниць, вжитих у переносному значенні із нахилом на практичну діяльність, тобто прагматичних ідіом різного ступеня поширеності та усталеності у мовленні. Їх основною специфікою можемо визначити те, що всі ідіоми практичного прямування мають на меті вираження комунікативного наміру, передання конкретної інформації, закріпленої за тією чи тією фразою. Різні ідіоми використовуються у комунікативних ситуаціях тоді, коли тематично та формально відповідають контексту і загальній мовленнєвій атмосфері (ділова зустріч чи просто розмова із друзями). Крім того, за ними закріплена текстоорганізуюча роль.

Т.О.Мизин зазначає, що «Специфіка використання прагматичних ідіом у мовленні відображає культуру спілкування мовців. Вони

відіграють велику роль у вираженні ставлення мовця до конкретної мовленнєвої ситуації» [3].

Прагматичні ідіоми можуть бути розглянуті як:

- фразеологізми, які містять повне експресивне переосмислення компонентів,

- вигуки,

- типові вирази, що іноді прирівнюються до сленгових,

- готові комунікативні одиниці (фрази та речення) формулоподібного характеру, тобто такі, які вже готові для вживання у процесі комунікації та не потребують ніяки додаткових модифікацій [1].

Характерною рисою прагматичних ідіом є те, що вона закріплені за певною комунікативною ситуацією або об'єднані тематикою [2]. Тому, досить важливим є розуміння не лише суті значення ідіоми як комунікативної одиниці та вміння правильно її використати у граматичній конструкції, а й знання закономірностей застосування у різних мовленнєвих дискурсах та видах/стилях текстів, незалежно від того чи комунікація є усною чи письмовою.

Розглянемо більш детально особливості перекладу ідіом англійської мови із погодним структурним компонентом за допомогою машинного(автоматизованого) та авторського перекладу:

- to throw caution to the winds - кинути обережність на вітер [4], мається на увазі перестати буди обачним, обережним (авторський переклад);

- to sail close to the wind - плисти за вітром [4], хоча насправді має протилежне значення: ходити по краю леза, тобто бути досить ризикованим (авторський переклад);

- to be on cloud nine – на дев'ятому небі [4], ми ж розуміємо це як перебувати на сьомому небі від щастя(авторський переклад);

- to shoot the breeze - досить цікавий переклад машинний у цьому випадку: стріляти вітерець [4], хоча насправді розуміємо це як говорити про дрібнички, про те, що не вартує нашої уваги (авторський переклад);

- to be in a fog - перекладач Google подає нам цілком закономірний дослівний переклад бути в тумані [4], проте істинний сенс ідіоми ховається трішечки глибше - бути розгубленим, незібраним (авторський переклад);

- to go down a storm – ідіома, яка за версією машинного перекладача не має відповідника в українській мові, саме тому на допомогу приходять авторський переклад — вдатися в когось, бути схожим на когось;

- to rain cats and dogs - дощувати котів і собак [4], що звучить досить-таки дивно і незрозуміло; насправді є використовується для опису

сильного дощу — зливи (авторський переклад);

- face like thunder — Google подає нам як обличчя як грім [4], проте важко зрозуміти сенс, авторський переклад — бути надзвичайно сумним, як у воду опущеним;

- storm in a teacup – досить поширений вислів, оскільки навіть автоматизований переклад цілком відповідає значенню: буря у чашці чаю, тобто із нічого, через дрібничку;

- chaise rainbows - погоня за веселками [4], хоча справжнє значення: погоня за чимось недосяжним, прагнення досягнути неможливе (авторський переклад);

- lighting-fast — описуючи таким чином людину, ми звісно ж маємо на увазі, що це хтось дуже швидкий, аналогічно до блискавки(авторський переклад), проте автоматизований переклад подає нам трішечки відмінне значення — світлостійкий [4];

- to have one's head in the cloud — мати голову у хмарі [4], авторський переклад — задуматись про щось;

- to be snowed under — цілком зрозумілий переклад Google у прямому значенні — бути засніженим [4], проте, враховуючи те, що ми розглядаємо це сполучення слів як ідіому, то значення буде злегка відмінним: бути занадто завантаженим роботою(авторський переклад);

- to be under the weather — бути під погодою [4]. Насправді ж, має значення хворіти (авторський переклад).

- to twist in the wind — крутитися у вітрові/крутити вітром [4], нудитися (авторський переклад);

- as right as rain — тут машинний переклад подає нам частково правильну версію — як дощ[4], проте для повного розуміння значення варто зазначити бути як дощ, тобто бути в повному порядку (авторський переклад) (пояснити таке порівняння можна звертаючись до вивчення кліматичних умов, оскільки для Великобританії досить характерним є дощова погода);

- for a rainy day — ця ідіома теж досить давня, тому перекладач Google дає нам можливість ознайомитись із її істинним значенням — відкласти щось на чорний день[4].

Таким чином, проаналізувавши та дослідивши переклад ідіом із погодним компонентом на позначення емоційного стану, почуттів, емоцій тощо можемо зробити деякі висновки: із обраних для детального вивчення 17 випадкових ідіом Google – перекладач подає нам правильне значення лише 3 (for a rainy day, face like thunder, to throw caution to the winds), що становить приблизно 18% із усієї вибірки.

Особливості використання ідіом із погодним компонентом у

мовленні досить чітко відображає культуру комунікації в англomовному або ж іншомовному мовленнєвому дискурсі. Для грамотного спілкування та підтримки розмови із носієм мови варто звертати увагу на те, що ми маємо розкрити не лише теоретичні, а й практичні аспекти використання і функціонування тематичних ідіом(в тому числі і з погодним компонентом) у сучасній англійській мові; оскільки інакше комунікація буде неможлива. Використання фразеології при спілкуванні із носіями цієї мови демонструє високий рівень мовної підготовки комуніканта, проте, якщо не володіти інформацією про теоретичне значення та практичне застосування тієї чи тієї ідіоми — використання її у процесі спілкування буде недоречним, навіть якщо при цьому граматичне оформлення буде ідеальним.

Отже, ідіомам із погодним компонентом відводиться особливий статус у будь-якій мові, в тому числі і у англійській. До проблем машинного перекладу належить те, що Google перекладач здійснює переклад дослівно, без урахування переносного/метафоричного значення окремих компонентів ідіоми. Перспективу подальшого дослідження убачаємо у вивченні автоматизованих перекладів прислів'їв, приказок та ідіом інших тематичних груп.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кузь Г.Т. Вигуків фразеологізми в українській мові : етнолінгвістичні та функціональні аспекти : дис. ... канд. філол. Наук : 10.02.01. Чернівці. 2001. 187 с.
2. Малярчук О.В. Прагматичні особливості англійських вигуків як засобів вербалізації емоцій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія : [зб. наук. пр.]* Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2014. No 9. С. 96–100.
3. Мизин Т.О. Синтаксичні та семантичні характеристики прагматичних ідіом (на матеріалі англійської мови). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов».* №85. 2017. С.132-138.
4. Google перекладач. Електронний ресурс. URL:Google Перекладач(дата звернення 29.04.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІДІОМ ТЕМАТИКИ "SCHOOL" (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ)

Ідіоми в англійській мові це прототип фразеологізмів в українській мові. Це такі вирази, які не можна розкласти на окремі складові та перекласти окремі компоненти, адже вони не сприймаються буквально. Якщо сприймати фразу буквально, сенс буде абсолютно відрізнятись від того, що насправді закладено у первинному значенні. І ми, як носії української, використовуємо подібні конструкції щодня, навіть не помічаючи, тим самим робимо мову виразною, емоційною, живою. Свою мову можна скоригувати, але чужу зрозуміти важко, а інколи навіть неможливо, якщо ці фрази незнайомі або їх переклад некоректний.

Англійський фразеолог Л.П. Сміт використовує лексему «idiom», яке вживається у його вузькому значенні, «для визначення таких особливостей мови..., які є мовленнєвими аномаліями, що порушують або правила граматики, або закони логіки» [3]. Оксфордський словник подає тлумачення терміну «idiom» наступним чином – сукупність послідовно зв'язаних слів, які необхідно завчити як єдність, загальне значення якої важко або неможливо зрозуміти, виходячи зі змісту кожного слова [1].

Використання й знання фразеологізмів показує володіння мови на хорошому рівні, дає змогу вільно розмовляти іноземною мовою, але необхідно знати, розуміти й вміти використовувати фразеологічні вирази або ідіоми коректно. Використання ідіом зустрічаються на кожному кроці: навчання, робота, ЗМІ, інтернет-ресурси, приватне спілкування, художні тексти.

Варто пам'ятати, що для перекладу недопустима зміна порядку слів та переклад слова іншою мовою в прямому значенні, адже ці ідіоми використовуються виключно у метафоричному. Саме неможливість прямого перекладу робить ідіоми важкими для опрацювання.

При вивченні ідіом краще звертатись до словників, аніж до перекладів в інтернет ресурсах, адже там переклад зачасту дослівний та некоректний. Для того, щоб аргументувати цю думку, розглянемо кілька ідіом з тематики «school» [4] з погляду їх перекладу машинного та авторського:

1. *No pain, no gain.*

Використовуємо його в значенні: необхідно працювати, щоб отримати бажане (авторський переклад). Аналогом цієї ідіоми є українські фразеологізми: без труда нема плода; щоб рибу їсти, треба в

воду лізти; треба нахилитися, щоб з криниці води напитися [6].
Машинний перекладач дає таку версію - Ні болю, ні прибутку[5], через що і втрачається основне значення.

2. *Get your act together*

Переклад зі словника : працєю краще або залиш цю справу [6].
Машинний переклад: зберіться [5].

3. *To hit the books*

Англійська мова дає нам вираз, що означає активно вчитись, «студіювати підручники» (авторський переклад), тобто читати книги, черпати інформацію перед екзаменами.

В прямому значенні, тобто дослівному перекладі означає «вдарити книжку»[5].

4. *To make the grade*

Як ідіома означає хороша робота, що приносить успіх. Машинний переклад - зробити оцінку, заробити оцінку [5].

5. *With flying colours*

Дослівно означає «із розмахом» [5], але використовується в значенні ідіоми як «скласти іспит на відмінно та з легкістю».

6. *(As) easy as ABC*

Означає щось дуже просте та зрозуміле. Українською: ясно як 2+2 (авторський переклад).

Машинний переклад є дуже схожим до оригіналу : легко, як азбука [5].

7. *Cut class*

Досить відома та популярна ідіома - прогуляти урок (авторський переклад). Дослівно (машинний переклад) - вирізати клас [6].

Дослівний переклад не відповідає значенню, яке ми використовуємо при обговоренні питань, що стосуються навчання.

8. *Call the roll*

Ідіома означає «перевірити присутність учнів, зробити перекличку». Вона досить поширена, але її машинний переклад не зовсім коректний та, по-суті, немає сенсу - викличте руло [5].

9. *To know/learn something off by heart*

Машинний переклад та авторський абсолютно ідентичні: вивчити щось напам'ять.

10. *A bookworm*

Машинний переклад та авторський абсолютно ідентичні, хоча дещо різняться стилістичним відтінком та дослівний переклад має певну метафоричність: книжковий хробак, тобто людина, що дуже багато читає [4].

11. *Practice makes perfect.*

Словник подає це словосполучення із використанням у значенні: повторення - мати навчання. Машинний переклад схожий до основного значення: практика робить досконалим [5]. Українською зазвичай кажуть, що повторення - основа навчання. Ці два переклади є схожими за змістом.

12. *Have your head in the clouds*

Відповідно до машинного перекладу - голова в хмарах [5], а у метафоричному значенні: бути розгубленим, думати про щось не по темі (авторський переклад).

13. *Busy as a bee* – працелюбний, як бджола. Переклад машинний та авторський ідентичні й повністю передають зміст виразу.

14. *It's still all up in the air* - вилами на воді писано (авторський переклад), а от гул перекладач дає нам такий варіант: це ще все в повітрі [5].

15. *Put it into your pipe and smoke it* - зарубати на носі (авторський переклад), а от дослівним перекладом (машинним) є: покласти в свою трубку і викурити [5].

Проаналізувавши декілька ідіом із точки зору машинного та авторського перекладу, можемо зробити висновок, що переклад фразеологічних одиниць – це досить складний процес. Для вдалої передачі сутності фразеологічних одиниць й правильного застосування, необхідно збагнути стиль мовлення та контекст [2]. Залежно від позиції в тексті фразеологізми виконують різні стилістичні функції. Дослідження показало, що основні труднощі, які зумовлюють помилки при перекладі фразеологічних одиниць - це сприйняття фразеологізму у мові першотвору як вільного словосполучення із самостійним, прямим значенням слів-компонентів, що входять до його складу. Не завжди машинний переклад збігається зі значенням метафоричним. Тому варто вчити ідіоми в чистому вигляді та із коректним перекладом, щоб уникнути ситуацій, де вживання цих словосполучень буде не доречним.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ідіоми в англійській мові. Електронний ресурс, URL: <https://englishprime.ua/uk/idiomy-v-anglijskom-yazyke/> (дата звернення 02.05.2023).

2. Молодь і ринок. *Щомісячний науково-педагогічний журнал*. №12 (155) грудень 2017. 176 с.

3. Пучко Юлія Проблема стійкості фразеологічних одиниць на матеріалі англійської мови. Електронний ресурс, URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_2/visnuk_37.pdf

4. Час повертатись за парти: 20 ідіом про школу англійською мовою. Електронний ресурс, URL: <https://cambridge.ua/uk/blog/20-idiom-o-shkole-na-anglijskom-yazyke/> (дата звернення 01.05.2023).

5. Google перекладач. Електронний ресурс. URL: <https://translate.google.com/?hl=uk&ie=UTF-8&sl=auto&tl=uk> (дата звернення 01.05.2023).

6. Kyiv Dictionary. Електронний ресурс, URL: https://www.kyivdictionary.com/uk/?q=no%20pain%2C%20no%20gain&from_lang=en&to_lang=uk (дата звернення 02.05.2023).

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ІДІОМ ТЕМАТИКИ "BUSSINES"(ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ)

Популярність вивчення англійської мови зростає з кожним роком, що дає підстави для знаходження актуальних та сучасних методичних прийомів, щоб полегшити засвоєння лексичного матеріалу. Один з таких методів - вивчення англійських ідіоматичних виразів. Використання ідіоматичних виразів дозволяє зробити мовлення більш виразним, емоційно забарвленим і яскравим [1].

Метою наукового дослідження є розгляд комунікативних та експресивних функцій бізнес-ідіом, а також аналіз англійських ідіом з компонентами, пов'язаними з бізнес тематикою, які зможуть сприяти практичному використанню ідіом як матеріалу для розвитку комунікативної компетенції тощо та дослідження машинного перекладу ідіом з використанням застосунку Google.

Поставлена мета передбачає реалізацію кількох наступних завдань:

- виокремити та проаналізувати ідіоми англійської мови із бізнес компонентом;
- проаналізувати правильність перекладу таких ідіом за допомогою інструментів Google;
- провести аналіз ідіоматичних виразів, порівнявши їх дослівний переклад з перекладом, який передає їх первинне значення.

Ідіоми є невід'ємною частиною англійської мови і потребують ґрунтовного вивчення. Оскільки ідіоматичний вираз є складним і багатогранним явищем, в процесі перекладу цієї лексики можуть виникати певні труднощі, пов'язані з адекватним передаванням значення ідіом однієї мови засобами іншої, а також з здійсненням рівноцінного впливу на адресата. Для уникнення таких проблем перекладачеві необхідно мати принаймні базові знання про поняття ідіоми, її характерні ознаки, основні види та найпоширеніші способи перекладу цих лексичних одиниць [3].

Для початку розглянемо, що таке ідіоми. Ідіоми - це вирази або вислови, які мають певне значення, яке не можна розуміти, просто розглядаючи значення окремих слів, що входять в склад цих виразів [1]. Бізнес-ідіоми - це спеціальний вид ідіом, які використовуються в бізнес-комунікації для опису процесів та ситуацій, що стосуються бізнесу. Ці ідіоми часто містять метафоричні висловлення, які використовуються для опису певних аспектів бізнесу, таких як фінанси, управління, маркетинг

тощо. До прикладів таких ідіом можна віднести: *to think outside the box* - думати нестандартно, *to be in the black* - мати прибуток, *to go the extra mile* - зробити більше, ніж потрібно для досягнення цілі тощо.

Мова ідіом походить від носіїв мови, але для іноземців досить часто важко підібрати слова безпосередньо у процесі комунікації, тому важливо знати специфіку вживання ідіом та їх використання у контексті.

Розглянемо більш детально особливості перекладу ідіом англійської мови із бізнес компонентом порівнявши машинний (автоматизований) та авторський переклад:

- *rat race* – за версією Google перекладача «мишача метушня» [4], хоча про ніяких мишей тут не йдеться, правильний переклад: скажена гонитва за грошима, запекла конкуренція [2];
- *get the boot* – дослівний переклад - отримати черевик [4]; справжнє значення – бути звільненим [2];
- *a Mickey Mouse job* – цей вислів можна використати для опису погано зробленої роботи «халтура, несерйозна, наспіх зроблена робота» [2], машинний переклад: робота Міккі Мауса [4];
- *cash cow* – досить цікавий машинний переклад, який має значення - дійна корова [4], хоча з правильним перекладом немає нічого спільного - надійне джерело прибутку [2];
- *ideas hamster* – доволі смішний переклад, що означає ідеї хом'яка [4]; насправді ж - генератор ідей;
- *basket case* – Google перекладач подає нам як чохол-кошик [4], для людини яка вивчає англійську ця фраза буде максимально дивною, тому правильний переклад - хтось чи щось, що знаходиться в плачевному стані [2];
- *cushy job* - досить поширений вислів, оскільки навіть автоматизований переклад цілком відповідає значенню: зручна робота, легка робота, «тепле містечко» [4];
- *stress puppy* – фраза, яку автоматизований переклад трактує як шеня стресу, [4] авторський переклад - стресостійка особа[2];
- *seagull manager* – дослівно менеджер чайки [4], насправді ж, має значення менеджер, який залишає за собою безлад (авторський переклад [2];
- *empty suit* - порожній костюм [4], однак справжнє значення - працівник, що не виконує важкої роботи, не справляється з нею чи потрапив на роботу за протекцією [2];
- *goldbricker* - ідіома, яка за версією машинного перекладача не має відповідника в українській мові, саме тому на допомогу приходять авторський переклад — ледар, халатник, нероба[2];

- *mover and shaker* - Google подає нам як рушій і шейк ер [4], проте зрозуміти сенс неможливо; правильний переклад - перше обличчя, впливова людина [2];
- *put / stick your oar in* - тут машинний переклад подає нам частково правильну версію - вставити весло [4], але для повного розуміння краще застосувати український відповідник - вставити п'ять копійок; вмішуватися [2];
- *go down the drain* – перекладач Google подає нам значення спускайся дренаж [4], авторський переклад – зазнавати краху в якість справи [2];
- *test the waters* – машинний переклад: закидати вудку[4], що означає оцінку ідеї до запуску для аудиторії [2].

Англійські ідіоми з компонентами, пов'язаними з бізнес тематикою, є невід'ємною частиною ділової мови і використовуються в комунікації між колегами, партнерами та клієнтами. Ці ідіоми дозволяють передати складні поняття та ідеї у лаконічній формі, що допомагає зменшити час й зусилля на комунікацію. Оскільки бізнес-ідіоми мають експресивні та комунікативні функції, їх використання може сприяти підвищенню ефективності ділової комунікації та зміцненню взаєморозуміння між сторонами. Проте, важливо пам'ятати, що правильне розуміння і використання ідіом є ключовим чинником успішної комунікації, адже неправильне застосування може призвести до недоречностей та непорозумінь.

Дослідження англійських ідіом з бізнес компонентом дає змогу зробити висновок, що англійські ідіоми широко вживаються в стилістиці ділової мови. Для правильного перекладу англійських ділових ідіом важливо враховувати їх смислове значення. Знання та правильне використання англійських ідіом надає діловій розмові чіткий характер і допомагає співрозмовникам добре спілкуватися між собою. В порівнянні автоматизованого перекладу та перекладу кваліфікованим спеціалістом англійських бізнес ідіом можна зазначити, що переклад за допомогою Google є менш вдалим, оскільки, пояснюючи значення ідіоми, цифровий застосунок зосереджується саме на дослівному описі, а не на смисловому значенні виразу. Машинний переклад не придатним для перекладу сталих виразів, тому для адекватного перекладу найважливіше – це правильно зрозуміти значення ідіоми.

Список використаних джерел та літератури:

1. Доля А. В., Пільгуй Н. М. Особливості перекладу бізнес-ідіом в англомовному економічному дискурсі. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. № 13 (1185)

2. 20 ідіом зі світу бізнесу англійською. Електронний ресурс. URL: <https://opentalk.org.ua/langstory/20-idiom-zi-svitu-biznesu-na-angliiskii-movi/>

3. Коваль Л. М., Чаплик О. А., Масон С. Р. Використання ідіом у сучасному англійському діловому дискурсі. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2020, т. 30, № 3. https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2020/30_3/23.pdf

4. Google перекладач. Електронний ресурс. URL: <https://translate.google.com/?hl=uk&ie=UTF-8&sl=auto&tl=uk> (дата звернення 01.05.2023).

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ СИНОНІМІЧНИХ РЯДІВ ПРИКМЕТНИКІВ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Однією з найактуальніших завдань сучасного мовознавства є компаративне вивчення мов, зокрема порівняльне дослідження лексики. Деякі вчені скептично оцінюють доцільність та необхідність застосування порівняльного методу при дослідженні двох або кількох лексико-семантичних систем.

М. П. Кочерган стверджує, що застосування порівняльного методу в лексикології ускладнюється внаслідок відсутності спільності, тотожності значень слів, їх системної взаємообумовленості, впливу ряду екстралінгвістичних факторів, що мають велике значення в лексикології [2, с. 12-22].

Однак більшість лінгвістів визнає високу ефективність, дієвість застосування порівняльного методу у дослідженні лексики, дедалі більше з'являється робіт, присвячених порівняльному вивченню лексичного складу різних мов. В основному це дослідження, в яких зіставляються лексико-семантичні групи, поєднані загальним поняттям.

При порівняльному дослідженні лексики двох або декількох мов потрібно зіставляти не окремі, ізольовані слова у відриві від лексико-семантичної системи, а семантично пов'язані групи слів, що утворюють мікросистеми в загальній системі лексики.

При зіставленні таких мікросистем у двох мовах лінгвіст має можливість «визначити лексичний елемент кожної системи в мовах, функціональні зв'язки з іншими елементами системи» [3, с. 26-37], тобто визначити те місце, яке займає даний елемент у лексичній мікросистемі кожної з мов, що дає можливість досліднику при зіставленні різних мікросистем відмітити як загальні моменти, так і розбіжності.

Зіставлення лексики близькоспоріднених мов відрізняється деякими особливостями, зумовленими їх генетичною близькістю. У цьому випадку зіставлені матеріали не рясніють яскраво вираженими, контрастними розбіжностями, будь-якими суттєвими відмінностями, що допомагають виявити і пояснити багато явищ у порівнюваних мовах.

Зіставлення лексичного матеріалу близькоспоріднених мов необхідно зробити з урахуванням семантики та стилістичного забарвлення співвідносних явищ.

Мовне зіставлення лексичних систем дає можливість більш глибоко осмислити, досягнути значення лексем, що співвідносяться,

«Пошуки українських відповідників іншомовним, на думку А. Денисова, призводять до більш глибокого розуміння значень і відтінків українських слів. При визначенні значень чужого слова точніше усвідомлювалися смислові відтінки синонімів у складі самої української літературної мови» [1, с. 63-67].

При міжмовному зіставленні окремих мікросистем стилістичне та емоційно-експресивне забарвлення членів кожної з мікросистем виражається яскравіше і наочніше, тому що ми маємо можливість порівнювати будь-який член кожної мікросистеми не тільки з її утворюючими членами, але й з іншомовними їх відповідниками.

Зіставлявся на основі одноманітної класифікації, як правило, дві мови: на рівні синхронії з метою з'ясування подібності та відмінності в їх системних проявах.

Такі основні принципи порівняльного методу, як системність, семантико-функціональний підхід, двосторонність зіставлення – є дієвими при вивченні таких близьких мов, як польська та українська.

Зіставлення лексичної системи польської та української мов виділяється деякими особливостями. Тут існує багато аналогічних фактів, викликаних спільністю їх походження, що виявляється у великій близькості словникового складу обох мов.

У складі основного лексичного фонду польської та української мов багато лексичних одиниць, тотожних за своєю семантикою, фонемним складом, стилістичним вживанням, емоційною забарвленістю. Значна кількість загальних за походженням, що збігаються у значенні та сфері функціонування слів з національно-специфічним оформленням. В той же час зіставлення загальної за походженням лексики в польській та українській мовах у ряді випадків демонструє яскраву відмінність як у плані семантики, так і в стилістичному вживанні.

Слова, що сягають одного кореня, надалі в кожній з мов розходяться у своїй семантиці, відносяться до різних мовних стилів. У процесі історичного розвитку, незважаючи на спільність багатьох рис мовного ладу, кожна з цих мов набула своїх національно-специфічних особливостей, своїх власних, властивих лише їй неповторних рис, що характеризують специфіку даних самостійних мов.

У плані порівняльного дослідження семантико-стилістичних особливостей слова значний інтерес викликають синонімічні співвідношення у польській та українській мовах. Порівняльний розгляд синонімічних рядів прикметників у польській та українській мовах дозволяє встановити як спільні для двох близькоспоріднених мов

закономірності в синонімічних відносинах, так і відмінності, моменти розбіжностей.

У статті аналізуються синонімічні ряди, які включають прикметники що позначають риси людського характеру, пов'язані з ставленням людини до самої себе та до інших людей. У якості матеріалу дослідження було використано словник синонімів польської мови [4] та словник синонімів української мови [5].

При аналізі виходимо з визначення синонімів як слів, близьких або тотожних за значенням, що позначають одне і те саме поняття, але розрізняються «або відтінками значення в межах даного поняття або експресивним, емоційним забарвленням, або вживанням у певних стилістичних умовах, визначених поєднанням з тими чи іншими словами».

Загальне значення, що поєднує стилістично необмежені слова «правдивий», «невимушений», «надійний», «ширий», «чесний» і синонімічний ряд: схильний говорити правду, що прагне до правди. «Правдивою» називають людину чесну, справедливу, яка говорить завжди правду. «Чесний» характеризує людину, яка любить правду, бореться за неї, шукає справедливості.

Вищезгаданому ряду у польській мові відповідає наступний ряд з аналогічним загальним значенням: «prawdomówny», «niewymuszony», «szczerzy», «uczciwy». Зіставлення рядів показує їх ідентичність, що виявляється в однаковій побудові, лексичного складу, кількості членів, семантико стилістичних відмінностей, що є всередині рядів.

Слова «наївний», «простодушний», «ширий», «простий» відрізняються загальноновживаністю, становлять синонімічний ряд із загальним значенням - сповнений душевною простотою, який неприемить хитрощі, лукавства. «Наївний» застосовується по відношенню до людини нехитро-добродушної, наївно-довірливої. «Простостодушною» називають людину, що відрізняється простодушністю, довірливістю, щирістю та сердечністю у зверненні. «Ширий» підкреслює прямоту, відсутність уміння хитрувати, лукавити. «Простий» вказує на відкритість, доброту.

У польській мові співвідносними синонімами будуть: «naiwny», «prostoduszny», «szczerzy», «prosty». Синоніми синонімічного ряду в польській мові, що відносяться, подібно до українських, до загальноновживаної лексики, у своїх семантичних відмінних відтінках збігаються з відповідними українськими.

Прийменники «Добродійний», «добророзумний», «беззлобний», «незлобний», «незлобний», що відрізняються стилістичною

необмеженістю, об'єднані в один синонімічний ряд із загальним значенням людини, що відрізняється добротою і м'якосердістю, незлобністю.

В польській мові вищезгадане загальне значення поєднує в один синонімічний ряд наступні слова: «Dobroduszny», «życzliwy», «niezłościwy». Слід зазначити, що у польській мові відповідниками українського ряду слів «беззлобний», «незлобивий», «незлобний» - є слово «niezłościwy».

Компаративний аналіз зіставлення синонімічних рядів двох близьких мов виявляє велику кількість загальних фактів. Деякі ряди збігаються як за своєю чисто зовнішньою побудовою (однакова кількість членів, їх послідовність, загальна домінанта, лексичний склад тощо), так і за внутрішньою побудовою (семантична ідентичність польсько-українських синонімів, що співвідносяться), їх емоційно-стилістична тотожність, однакова частота в обох мовах тощо).

Аналіз слів, що входять до цих синонімічних рядів, ще раз підтверджує спільність семантичної структури емоційно-стилістичного забарвлення більшості польсько-українських співвідносних слів, яка є результатом близької спорідненості та постійного взаємозв'язку обох мов. Водночас зіставлення показує, що повної тотожності синонімічних засобів у польській та українській мовах немає. Це виявляється насамперед у невідповідності кількості компонентів синонімічних рядів в обох мовах.

Кількісна відмінність між двома мовами зумовлена головним чином великою варіативністю словотворчих форм українських прикметників. У багатьох випадках синонімічні ряди не збігаються ні за лексичним складом, у стилістико-емоційному забарвленні польсько-українських синонімів, що співвідносяться, а іноді й семантичними нюансами зіставлюваних синонімів.

Польська та українська мови, які виявляють подібність у словниковому складі через спільність походження, мають свої, індивідуальні, специфічні риси, що є підтвердженням внутрішніх структурних і функціональних процесів.

У ряді випадків слова загального походження, що функціонують в обох мовах, виявляють лише етимологічну тотожність. У синхронному плані ці слова не є ідентичними. Вони розходяться в семантичному обсязі, у приналежності до різних мовних стилів, у мірі активності вживання, в емоційно-експресивному забарвленні. Найбільш часті випадки розбіжностей у галузі стилістики та експресивного забарвлення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Денисова А. Явище варіантності та синонімії. К. : Фразеологічні науки. 2015. С.63–67.
2. Кочерган М. П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. К. : Мовознавство. 2004. С. 12–22.
3. Манакін В.М. Деякі питання контрастивної лексикології слов'янських мов. К. : Мовознавство, 2003. с. 26 – 37.
4. Словник синонімів польської мови. URL: <https://synonim.net/wyrazy-bliskoznaczne-s%C5%82owa-prawdom%C3%B3wcy> (дата звернення (10.12.2022)).
5. Словник синонімів української мови: в 2-х т. / уклад. А.А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. Київ: Наук. думка, 1999-2000. 346 с.

НАБІР СЕМАНТИЧНИХ ГРУП ТА ЇХ СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКИХ МОВАХ

Мета: дослідження та порівняння семантики термінів у галузі соціолінгвістики українською, польською та англійською мовами; виявлення відмінностей та спільних особливостей у використанні термінології в цих трьох мовах з метою поглибленого розуміння їхньої семантичної структури. Дослідження спрямоване на підвищення наукового розуміння в галузі соціолінгвістики та сприяння вдосконаленню міжкультурного обміну знаннями.

Семантичні групи — це асоціації корельованих термінів із спільним змістом, що з'являються в парадигматичному порядку. Ці групи мають центральну область, яка складається з ядерних термінів. Вони охоплюють основні імена та виражають важливі соціолінгвістичні поняття. До зовнішнього ареалу цих груп належать терміни з вужчою семантикою, які містять численні диференціально-семантичні компоненти. Відношення між термінами всередині таких груп, як гіпергіпонімія, синонімія та антонімія, визначається кількістю та повторюваністю семантичних компонентів у структурі терміна. Чим більшою кількістю одиниць термін пов'язаний через семантичні компоненти, тим він більш значущий для семантичної структури групи і є її основним елементом [9].

Спільні характеристики між двома термінами вказують на їхню семантичну близькість. Семантична структура цих груп слугує структурною моделлю концептуального змісту термінів. Він відображає поділ значення на простіші семантичні компоненти та встановлює загальну та відмінну семантику назв. Це досягається за допомогою компонентного аналізу словників, визначень і прийняття опозицій. Включення терміна до певної групи визначається наявністю в його змісті ознаки, спільної для всіх складників, а також врахуванням екстралінгвістичних факторів. При визначенні місця конкретного терміна

в групі (ядро чи периферія) враховується також сила семантичних зв'язків між усіма одиницями групи.

Отже, визначаємо склад семантичних груп за двома типами семантичних ознак – диференціальними, що забезпечують контрасти між парадигматичними, та інтегральними, що наповнюють понятійний зміст термінів. Правомірність вибору конкретного терміна як ідентифікатора семантичної групи підтверджується його частим використанням у наукових текстах, широкими можливостями розповсюдження, здатністю ефективно передавати інформацію про семантичну групу в узагальненому вигляді.

Семантична група «двомовність» включає терміни «dwujęzyczność» польською мовою та «bilingualism» англійською мовою. Ці терміни стосуються фундаментальної концепції соціолінгвістики, яка досліджує, як дві мови функціонують у суспільстві, враховуючи їх кількісні, якісні та оціночні параметри.

У польській науковій традиції еквіваленти термінів *mieszana* (дві мовні системи) і *czysta* (співіснування у свідомості носія двох незалежних одна від одної мовних систем) *dwujęzyczność* увійшов у вжиток дещо пізніше. М. Міхалевська також розрізняє два типи білінгвізму: координативний, за якого людина вивчає дві мовні системи в окремому соціальному контексті (наприклад, друге покоління емігрантів), і композиційний, який передбачає вивчення мови в одному контексті за допомогою рідної мови.

У тій самій парадигмі, що й термін білінгвізм (інтегральна ознака «двомовність»), є одиниця диглосії, яка позначає ситуацію співіснування в суспільстві двох функціонально розмежованих ідіом. Вибір того, яку ідіому використовувати, залежить від свідомої оцінки мовців. Наприклад, одна ідіома може використовуватися для офіційного спілкування, а інша – для неформального спілкування, при цьому одна з цих мов (варіантів) отримує вищий, престижніший соціальний статус [11].

Використовуючи ознаку «обмежене знання двох мов» у термінологічних системах трьох мов, ідентичні видові назви розрізняють українську напівмовність, статову *rójjęzyczność* та англійську напівмовність для позначення типу двомовності, коли спілкування особи з носіями мови є обмежені і знання рідної мови втрачено, а друга мова

засвоєна недостатньо. Внаслідок цього словниковий склад обох мов незначний, а граматична будова спрощена. Ці терміни паралельно функціонують в українській та польській мовах як терміни напівмовності/напівмовності іншомовного походження.

При вивченні термінів соціолінгвістики в кожній з трьох мов виявляються як антонімічні, так і синонімічні асоціації. Наприклад, активний білінгвізм еквівалентний продуктивному білінгвізму, тоді як пасивний білінгвізм еквівалентний рецептивному двомовності. Подібні ряди термінів можна спостерігати в англійській мові, що ще більше підкреслює еквівалентність між двома мовами з точки зору семантики та утворення антонімів і синонімів.

Терміносистема польської мови включає також групи термінів, які не мають відповідників в українській та англійській мовах. Наприклад, є *d. prawdziwa* і *d. fałszywa* (відмінна ознака «*poziom kompetycji językowej*»), *d. niekontaktowa* (дуалізм *językowy*) – пом. *uśpiona* (знак різниці «*kontakt językowy*») і *d. wieku dorastania* (відмінний знак «*wiek przyswajania obu języków*»).

За нашими спостереженнями, семантична група «білінгвізм» / «*dwujęzyczność*» / «білінгвізм» є багаторівневою, а диференціація термінів відбувається шляхом додавання диференційних ознак, які визначають розрізнення гіперогіпонімічних груп на різних рівнях ієрархії. Диференційні компоненти розглядаються в порядку зменшення розрізняювальної сили, тобто спочатку розглядаються ознаки, спільні для всіх гіпонімів певної групи, а потім ознаки, характерні для окремих видових понять. Термін інтерференція охоплює семантичні компоненти «двомовності», «мовної норми», «мовного контакту», «впливу однієї мови на іншу», встановлюючи опосередкований зв'язок із поняттям двомовності.

Мається на увазі відхилення від норм однієї мови внаслідок впливу іншої, характерне для мовлення білінгвів. Інтерференція передбачає негативний вплив однієї мови на іншу (зазвичай домінуючу) і протиставляється поняттю перенесення, яке відображає позитивний вплив однієї мови на іншу, за визначенням лінгвістів. Соціолінгвістичні терміни в англійській мові також створюють гіпонімічні відносини на нижчих рівнях.

Координований білінгвізм спостерігається, коли двомовні батьки спілкуються зі своєю дитиною рідною мовою, в результаті чого у дитини розвиваються паралельні мовні системи. Складний білінгвізм виникає, коли двомовні батьки спілкуються з дитиною обома мовами, що призводить до того, що дитина має одну концептуальну основу, але два способи вираження та труднощі з розрізненням двох мов [10].

Такі ж семантичні ознаки є в польському та англійському термінах «interferencja» / «інтерференція», які передбачають перенесення ознак з однієї мовної системи в іншу, що призводить до відхилення від норм. Еквівалентність таких семантичних ознак, як «дві мови», «мовна норма», «мовний контакт», «вплив однієї мови на іншу» в українській та англійській мовах дозволяє розглядати українські терміни інтерференція, гендерна інтерференція та англ. інтерференція як повні відповідники. За нашими спостереженнями, семантична група «білінгвізм» / «dwujęzyczność» / «білінгвізм» є багаторівневою, а диференціація термінів відбувається шляхом додавання диференційних ознак, які визначають розрізнення гіперогіпонімічних груп на різних рівнях ієрархії.

Диференційні компоненти розглядаються в порядку зменшення розрізняювальної сили, тобто спочатку розглядаються ознаки, спільні для всіх гіпонімів певної групи, а потім ознаки, характерні для окремих видових понять. Термін інтерференція охоплює семантичні компоненти «двомовності», «мовної норми», «мовного контакту», «впливу однієї мови на іншу», встановлюючи опосередкований зв'язок із поняттям двомовності.

Інтерференція передбачає негативний вплив однієї мови на іншу (зазвичай домінуючу) і протиставляється поняттю перенесення, яке відображає позитивний вплив однієї мови на іншу, за визначенням лінгвістів. Соціолінгвістичні терміни в англійській мові також створюють гіпонімічні відносини на нижчих рівнях. Наприклад, термін «вік оволодіння другою мовою» ідентифікує пару комбінованих співгіпонімів, ранній – пізній білінгвізм, які мають антонімічний зв'язок. Під терміном ранній білінгвізм розуміють ранне засвоєння двох мов (до 6 років), і виступає гіперонімом координатного білінгвізму та складеного двомовності. Координований білінгвізм спостерігається, коли двомовні

батьки спілкуються зі своєю дитиною рідною мовою, в результаті чого у дитини розвиваються паралельні мовні системи. Складний білінгвізм виникає, коли двомовні батьки спілкуються з дитиною обома мовами, що призводить до того, що дитина має одну концептуальну основу, але два способи вираження та труднощі з розрізненням двох мов [12].

В офіційно багатомовній країні більшість носіїв можуть бути одномовними, тоді як різні мовні групи розділені більш-менш постійними кордонами. У польській соціолінгвістиці термін *wielojęzyczność fragmentaryczna* використовується для опису співіснування кількох мов у певних просторах, незалежно від того, хто їх використовує.

Для розрізнення співгіпонімів *wielojęzyczność oświecija* та *wielojęzyczność* неофіційних використовуються диференціальні ознаки «офіційні мови» та «неофіційні мови». Англійські терміни офіційна багатомовність і неофіційна багатомовність стосуються використання статусних мов у повсякденному спілкуванні, включаючи офіційні, національні, міжнародні та одну чи більше регіональних мов. Концепція елітарної багатомовності виникає, коли мотиви вивчення кількох мов включають особисте збагачення, подорожі, вдосконалення освіти, переваги при працевлаштуванні тощо [10, с. 194].

Ця концепція висвітлює термінологічні прогалини в українській та польській соціолінгвістичних традиціях. Проаналізовані одиниці з польської та англійської мов створюють ці термінологічні лакуни в українській мові.

Список використаних джерел та літератури:

1. Беднаж М. А. Польсько-українська міжмовна омонімія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.19 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / М. А. Беднажу. – К., 2019. – 19 с.
2. Бідер Г. Про мовознавчу термінологію Івана Франка / Г. Бідер // *Ucrainistica*. – Кривий Ріг, 2019. – С. 80–89.
3. Білоус О. М. Теорія перекладу (курс лекцій) : навч. посібник / О. М. Білоус. – Кіровоград : РВЦ КДПУ імені В. Винниченка, 2020. – 116 с.

4. Бондар О. І. Система і структура функціонально-семантичних полів темпоральності в сучасній українській літературній мові. Функціонально-ономасіологічний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.02.20 «Українська мова» / О.І. Бондар. – К., 2020. – 33 с

5. Бондаренко К. Л. Зіставна лексикологія (гендерний та соціолінгвістичний аспекти) : навч. посіб. для студ. ф-тів інозем. мов / К. Л. Бондаренко, О. С. Бондаренко. – Вінниця : Нова Книга, 2019. – 165 с.

6. Брага І. І. Сучасний стан соціолінгвістичної термінології (до постановки проблеми) / І. І. Брага // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : Мовознавство. – 2019. – Т. 22, вип. 20(1). – С. 22–32.

7. Булик-Верхола С. Лексико-семантична характеристика української музичної термінології / С. Булик-Верхола // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології» – 2019. – № 675. – С. 68–71.

8. Вакулик І. І. Запозичення з класичних мов у науковій термінології сучасних європейських мов (на матеріалі юридичних та економічних термінів української, російської, німецької, французької, англійської мов) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.19 «Загальне мовознавство» / І.І. Вакулик. – К., 2019. – 20 с.

9. Васильців О. С. Гіперо-гіпонімічні відношення терміна білінгвізм в українській та англійській мовах / О. С. Васильців // Zbiór raportów naukowych : Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka. – Wrocław, 2019. – Cz. 5. – С. 112–118.

10. Васильців О. С. Особливості творення однокомпонентних термінів соціолінгвістики в українській та англійській мовах / О. С. Васильців // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. пр. / відп. ред. М. Я. Плющ. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 12. – С. 194–199.

11. Туровська Л. Термінологія і мова спеціального призначення: зони перетину [Електронний ресурс] / Л. Туровська. – Режим доступу

http://www.termin.org/index.php?option=com_content&view=article&id=110&Itemid=19&lang=uk

12. Яремко Я. Політична термінологіка у лінгвокультурному вимірі: зіставний аспект / Я. Яремко // Вісник львів. ун-ту. Серія філол. – 2019. – Вип. 46. – Ч. 1. – С. 217–223.

РОЛЬ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Фразеологічні одиниці відтворюють об'єктивну реальність уяви певного суспільства, що робить їх важливим джерелом культурних концепцій. Такі структурні сполучення надають інформацію про конкретні національні особливості певної мовної та культурної спільноти.

Через складну природу фразеологічної одиниці з численними специфічними особливостями, існує багато різних систем класифікації, запропонованих різними вченими на основі різних принципів. У межах традиційного підходу головні завдання пов'язані з систематизацією фразеологічного складу мови відповідно до семантичних критеріїв. Семантичний підхід спрямований на важливість ідіоматичних, функціональних та контекстуальних аспектів [1]. У класичних працях більшості провідних дослідників було приділено увагу вивченню внутрішньої структури фразеологічної одиниці [2].

Увагу багатьох лінгвістів та перекладачів привертає проблема контексту та ситуації при перекладі. Л.С. Бархударов розрізняє між вузьким та широким контекстом, виходячи з загальноприйнятого розуміння контексту як мовного середовища, де вживається мовна одиниця. Вузький контекст описує контекст речення, а саме лінгвістичні одиниці, що оточують дану одиницю в межах речення. Широкий контекст, у свою чергу, описує мовне середовище даної одиниці, що виходить за межі речення; це текстовий контекст, або сукупність мовних одиниць, які оточують дану одиницю в межах, що лежать за даним реченням, іншими словами - в суміжних з ним реченнях. Точні рамки широкого контексту не можна визначити однозначно, оскільки це може бути контекст групи речень, абзацу, розділу, або навіть всього твору в цілому, наприклад, оповідання чи роману [3].

Багато науковців досліджували проблеми перекладу фразеологізмів з урахуванням культурно-історичного контексту, серед яких: Ю. Оніщенко, Н. Дем'яненко, М. Нечипоренко, Т. Павлінчук, М. Абузарова, А. Пясецька, І. Блюменталь.

Низкою викликів при перекладі фразеологічних одиниць є складність точного тлумачення їх значення. Контекст має вирішальне значення для визначення відповідного варіанту перекладу, але це може

бути ускладнено тим, що багато виразів можуть мати іронічні, саркастичні, обурливі, грікі або дратівливі відтінки. Крім того, фразеологічні одиниці часто мають кілька значень, які потрібно враховувати. Такі особливості можна пояснити розглянувши культурний аспект перекладу.

Культурний аспект перекладу означає введення культури через призму фразеології. Остання відображає культуру певної нації чи народу та надає цінні можливості поєднання лінгвістичних знань з літературно-культурним надбанням. Вона також є необхідним інструментом для розуміння стародавніх творів. Крім того, культурний аспект передбачає введення власної культури як з історичних, так і сучасних перспектив, а також порівняння з іншими культурами [4, с. 24].

Протягом століть фразеологія залишалася невід'ємною частиною мови, відображаючи культурну ідентичність її носіїв. В.Н. Телія зауважував, що "фразеологічний склад мови є відображенням національної ідентичності лінгвістичної та культурної спільноти". За словами В.І. Дала, переклад фразеологічних одиниць з однієї мови на іншу ставить перед собою значні виклики. При перекладі важливо не тільки передати значення фразеології, а й відобразити її образність, стилістичну функцію та контекстуальні нюанси. Багато стійких сполучень характеризуються неоднозначністю та стилістичною різноманітністю, що ускладнює їх переклад на інші мови [5 с. 1237].

До історичних джерел походження фразеологізмів відносять: міфологічне, літературне, історичне та релігійне. В такому контексті фразеологізми - це лінгвістичні одиниці, в яких відображаються стародавні реалії поведінки, соціальні норми та досвід людей, що жили століття тому, а також, сліди їх переконань та світогляду. Вони втілені в мові і відображають їх світогляд, а розуміння допомагає пояснити твори минулого.

Переклад фразеологізмів між слов'янськими мовами має на меті: процес пошуку еквіваленту, оскільки спостерігається достатньо спільних рис, у зв'язку з територіальною, ментальною та історичною схожістю слов'янських народів та їх приналежність до однієї гілки індоєвропейської родини мов. Однак, існують проблеми, пов'язані із ступенем фразеологічної спорідненості мов, такі як важкість диференціації фразеологічних одиниць, які схожі в обох мовах і відрізняються лише одним компонентом або граматичним оформленням, чи різницею на синтаксичному рівні. Нерідко фразеологізми, які мають однакову структуру в польській та українській мовах, можуть

відрізнитися за значенням або відтінком через багатозначність однієї з одиниць, що може призвести до різної змістової інтерпретації [6 с. 2-3].

Найчастіше вживання фразеологізмів поширене у текстах художньої тематики. Доволі поширеною класифікацією способів перекладу фразеологізмів в художній літературі серед яких виділяють пошук: фразеологічного еквіваленту, фразеологічного аналогу, використання дослівного перекладу чи (калькування) фразеологічних одиниць. Умови використання способів фразеологічного еквіваленту та фразеологічного аналогу доволі близькі за метою вживання. Фразеологічний еквівалент розуміють, як повну змістову та структурну відповідність мовного сполучення, натомість спосіб фразеологічного аналогу полягає у пошуку близької за значенням конструкції, з необов'язково однакової граматичної будови. За умови відсутності еквіваленту чи недоцільності використання попередніх двох методів послуговуються описовим перекладом, згідно якого зміст фразеологізму пояснюють у довільній формі. Останнім способом виокремлюють можливість контекстуальної заміни, яка полягає у пошуку схожої фразеологічної одиниці у мові перекладу, проте не в повній мірі передає його зміст у відповідному контексті [7 с. 669].

Прикладом використання дослівного перекладу чи (калькування) фразеологічних одиниць можна прослідкувати у художніх творах історичної тематики, зокрема у романі Генрика Сенкевича «Вогнем і мечем». *«A książkę po przywitaniu się z małżonką i oznajmieniu o jutrzejszej drodze patrzył frasobliwie na one gromady wozów i ludzi, którzy mieli ciągnąć za wojskiem i być tu kulą u nóg, opóźniając szybkość pochodu»* [8 с.212]. *«А князь тим часом, привітавшись із дружиною і повідомивши її про завтрашній від'їзд, журливо дивився на це скопище возів і людей, які потягнуться за військом і будуть для нього як камінь на ногах, затримуючи похід»* [9 с. 201].

Згідно польського «Сучасного фразеологічного словника» фразеологізм *kulą u nóg* означає: те, що є ускладненням, перешкодою; щось є причиною, що негативно впливає на загальну ситуацію [10 с. 138].

Вжитий у тексті фразеологізм *«kulą u nóg»* не має дослівного еквіваленту в українській мові, проте наявний фразеологізм аналогічного значення - *«камінь на шийі»* - тягар, зайві обтяжливі турботи, проблеми [11 с. 159]. Цікавим є те, що перекладач вирішив не послуговуватись методом способу фразеологічного аналогу, натомість залишив фразеологізм у дослівній формі для збереження історичного контексту твору.

Підсумовуючи, переклад фразеологічних конструкцій з польської мови на українську з урахуванням культурно-історичного контексту вимагає урахування багатьох факторів. Серед таких визначення культурного підґрунтя того чи іншого твору та підбір підходящого способу його перекладу. Наявні способи передбачають: підбір еквіваленту, аналогу, використання дослівних сполучень у мові перекладу чи послуговуватись контекстуально заміною та описовим перекладом відповідних стійких структур. Вибір способу перекладу визначається контекстуальною необхідністю, щодо змісту тексту, який необхідно зберегти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Cowie, A., 2001. *Phraseology: Theory, Analysis and Applications* Oxford: Oxford University Press.
2. Гнатюк [Hnatiuk], Л., 2013. Технології міжперсонального спілкування у міжкультурній взаємодії [Technology of Interpersonal Communication in Intercultural Interaction] Донецьк: Вид-во Ноулідж, с.336
3. Оніщенко Ю. Роль контексту при перекладі фразеологічних одиниць (на прикладі турецьких періодичних видань) [Електронний ресурс] / Юлія Оніщенко. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:
<http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/1345/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%A0%D0%BE%D0%BB%D1%8C%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%96%20%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C.pdf?sequence=1>.
4. Szerszunowicz J. *Frazeologia w kształceniu językowym* [Електронний ресурс] / J. Szerszunowicz, M. Franckiewicz, E. Awramiuk // Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku. – 2017. – Режим доступу до ресурсу:
https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/11658/1/Frazeologia_w_kszalceniu_jezykowym.pdf.
5. Salimova N. *Problems of translating english phraseological units* / Nozima Salimova. // *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences.* – 2022.

6. Abuzarowa M. Фразеологічний елемент у перекладацькій практиці (на прикладі польської та української мов) [Електронний ресурс] / Marta Abuzarowa // Kwartalnik Językoznawczy 2016/2 – DOI: 10.14746/kj.2016.2.1.

7. Тупікова Т. В. Особливості перекладу фразеологічних одиниць у художній літературі / Т. В. Тупікова, Д. С. Маріно // Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ.конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Т. 1. – С. 668-670.

8. Henryk Sienkiewicz, «Ogniem i mieczem», t. 1, Państwowy Instytut wydawniczy, Warszawa 1974

9. Генрік Сенкевич «Вогнем і мечем»: Роман: У 2 т: Т. 1 (пер. з польсь. Є.Литвиненка.)

10. Współczesny słownik frazeologiczny. Poznań, 2012, P. Fliciński.

11. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. УЗЗ Фразеологічний словник української мови.— К.: Освіта, 1998. — 224 с. ISBN 966-04-0027-6.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ З КОМПОНЕНТОМ "ГОЛОВА"

Унікальність фразеології кожної мови найкраще проявляється, коли порівнюється з фразеологічними одиницями інших мов, які мають подібний зміст. Таке порівняння підкреслює, як відображені та сформовані в мові цінності, ідеали, сприйняття світу та життєвий досвід окремого народу. Фразеологічні одиниці можуть слугувати символами, що є ключами до розуміння культурних аспектів. Символ у мові - це умовний знак для об'єкта, концепції, явища або процесу, який відображає певну ідею чи емоцію. Він несе в собі асоціації певної мовної системи, точно виражаючи внутрішній світ людини чи народу.

Порівнюючи фразеологічний склад польської та української мов, у пошуку спільного та відмінного у фразеологічних зворотах та сталих виразів ідіоматичного характеру потрібно звернутися до порівняльної фразеології, розглянути поняття міжмовного еквіваленту та символізму того чи іншого компоненту ФО обох мов.

Порівняльна фразеологія є важливою частиною порівняльного мовознавства. Її виникнення та розвиток пов'язаний із серединою 60-х років ХХ ст. Опис фразеологічних одиниць двох мов, що концентрує увагу на подібності та відмінності, часто називають також контрастивною фразеологією [1, с. 14].

Актуальність цієї роботи обумовлена необхідністю вивчення фразеологічних зворотів польської мови та їх українського перекладу з урахуванням їх сходжень та розбіжностей. Дослідження здійснюється на матеріалі українських та польських фразеологізмів з компонентом "голова".

Дослідження фразеологізмів з символічними компонентами важливе з точки зору їх семантики та етнокulturології [2, с. 61]. Це пов'язано з потребою зрозуміти, як утворюються такі фразеологічні одиниці, виявити особливості символу "мова" у їх структурі та його

вплив на значення фразеологізмів, а також дослідити, як фразеологічні одиниці представляють культурно значимі концепти.

Важливими джерелами матеріалу для даної роботи стали польський фразеологічний словник [Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego, Müldner-Nieckowski, P., red., (2004), Warszawa][7], український фразеологічний словник [Словник фразеологізмів української мови / відповідальний ред. Винник В. О. - К.: Наукова думка, 2003. - 788 с] [8].

Основи порівняльного вивчення мов були покладені видатними вченими з України та інших країн, серед яких Ю. Ю. Аваліані, А. М. Бушуй, Р. А. Будагов, В. Г. Гак, Р. П. Зорівчак, Д. І. Кваселевич, М. П. Кочерган, В. Н. Ярцева, Е. Eckert, J. Filipes, G. Helbig, J. Korhonen, E. Piirainen.

За словами Едварда Сепіра, мови дуже різноманітні за своїм словниковим запасом. Відмінності, які здаються необхідні та можуть бути абсолютно невідомими в мові, яка відображає зовсім інший тип культури, тоді як у цій мові важливі відмінності для нас абсолютно незрозумілі. Відмінності у словниковому запасі стосуються не лише для таких культурних елементів. Вони також з'являються у світі розумових творінь [9].

Вивчення міжмовної еквівалентності є актуальним, адже через цей процес відкриваються унікальні аспекти мови і культури, національно-культурна особливість мов, що порівнюються між собою, та способи, якими етнос відображає та сприймає світ. Дослідження етнокультурних та індивідуально-психологічних аспектів у номінації однакових явищ і об'єктів у різних мовах є обнадійливим і продуктивним. Такий підхід дає можливість дослідити, виявити та порівняти різноманітність фразеологічного ресурсу польської та української мов, підкреслити їх унікальність, й знайти схожості та відмінності. Зіставний аналіз у фразеології охоплює: а) порівняння конкретних фразеологічних одиниць; б) порівняння фразеологічних груп і категорій; в) аналіз фразеологічних систем [3, с. 107].

Контекст відіграє критичну роль у витлумаченні та адекватному розумінні фразеологічних одиниць (ФО). Адже фразеологізм, як елемент мови, має лише потенційні характеристики. Його потенціал виявляється лише у мовленні, у конкретному контексті. Цей механізм переходу слів

та фраз з їх значень до смислів описав швейцарський лінгвіст Ш. Баллі [6, с. 204]. Застосовуючи контекст як інструмент для модифікації значення та/або структури ФО, ми можемо актуалізувати, перерозподілити, виявити або приховати різні сенси ФО.

Особливості перекладу фразеологізмів з польської на українську мову, звичайно, обумовлені не тільки контекстуальною різницею вживання тих чи інших фразеологічних компонентів, значну роль при цьому відіграє лексичний склад мови, особливості граматичної будови та структурних компонентів обох мов [4, с. 5].

Міжмовна еквівалентність у фразеології означає можливість порівнюючи дві чи більше мов, при перекладі того чи іншого сталого виразу, дібрати ідентичний вираз у мові перекладу. Поряд з поняттям міжмовної еквівалентності розглядають явище адекватного перекладу. Адекватний переклад полягає в передачі однакового змісту та форми тексту оригіналу за допомогою іншої мови. Такий переклад бере до уваги як змістовну, так і прагматичну відповідність, при цьому дотримуючись всіх мовних норм без помилок чи спотворень [5, с. 23]. В даному дослідженні зосередимось на порівнянні конкретних ФО з компонентом "голова".

«Ktoś przyplacił coś życiem / głową»[7, с. 117] — цей вислів передбачає серйозні наслідки, як правило, смерть або значну втрату (наприклад, посади чи статусу) в результаті чіїхось дій. Вислів може використовуватися як в буквальному сенсі (втрата життя), так і метафоричному (втрата посади чи статусу). Переклад: «Заплатити життям/головою» - це прямий переклад, який має подібні значення. Використовується для вираження концепції зіткнення з серйозними наслідками, включаючи смерть або втрату статусу [8, с. 206].

При перекладі зберігається ідіоматичний вираз, одночасно адаптований до структури цільової мови. Буквальне розуміння проти переносного, вирішальне значення має визначення контексту. Найкращий варіант перекладу: У цьому випадку наявний еквівалент фразеологізму в українській мові «Заплатити життям/головою» видається доцільним через подібне ідіоматичне використання в обох мовах. Однак важливо врахувати контекст, у якому він використовується. Варіативність у перекладі: "голова з плечей (з пліч)" або "голова злетіла з

плеч" українською мовою пропонують альтернативні способи вираження поняття, особливо в метафоричному чи поетичному контексті. Ці варіації можуть бути більш яскравими або драматичними і можуть використовуватися залежно від тону та стилю тексту.

«Gorąca głowa» - o człowieku porywczym, łatwo ulegającym emocjom. Ale z siebie gorąca głowa. Za każdym razem krzyczysz, zamiast poczekać, aż skończę zdanie. Jesteś niecierpliwy i gwałtowny[7, с. 201]. «Гаряча голова» - запальна, нестримана людина. - Дуже недоречно, - суворим голосом мовить сліпий, - через декотрі гарячі голови може загальмуватися важлива справа (Ю. Яновський); - Потоцький знає, чим закінчиться та нерозумна затія гарячих голів, і не піде за ними (Я. Стецюк); Більша частина делегатів стоїть на твердих, виважених позиціях, але були й гарячі голови, які заходили надто далеко у своєму радикалізмі [8, с. 158].

У цьому випадку переклад є відносно буквальним. Польська фраза «Gorąca głowa» безпосередньо перекладається як «Гаряча голова», і супровідний опис також перекладається досить близько. Цей тип перекладу зберігає структуру та значення оригінальної фрази. Український переклад точно відображає граматичну та лексичну структуру польської фрази. «Gorąca głowa» стає «Гаряча голова», а опис «o człowieku porywczym, łatwo ulegającym emocjom» перекладається як «запальна, нестримана людина».

В цьому випадку дібрано фразеологічний відповідник, однак переклад може відрізнятись залежно від контексту чи стилістичного вибору. Наприклад, перекладач може використовувати синоніми до слова «гаряча» (гаряча), наприклад «палка» (вогняна) або «запальна» (імпульсивна), щоб передати нюанси оригінальної польської фрази. Наведені українські приклади вживання фразеологізму в українській мові показують, як фраза «гаряча голова» вживається в різних контекстах, підкреслюючи гнучкість цієї фрази в передачі ідеї імпульсивної чи гарячої поведінки.

Таким чином, переклад фразеологічної одиниці «Gorąca głowa – o człowieku porywczym, łatwo ulegającym emocjom» з польської мови на українську є дослівним, зберігаючи граматичну та лексичну структуру оригіналу. Такий підхід підходить для збереження сенсу та забезпечення

розуміння фрази україномовним. Однак можливі інші варіанти перекладу залежно від конкретного контексту та стилістичного вибору.

Отже, порівняльний аналіз фразеологічних одиниць з компонентом "голова" української та польської мов виявив багато спільних і відмінних семантичних характеристик. Фразеологічні одиниці збігаються в семантиці через спільне походження і схожість мовних картин світу. Проте, більшість з них відрізняються за внутрішньою структурою та значенням. Порівняння фразеології обох мов показує, що вони відображають культурні особливості кожної мови, а фразеологічні вислови переважно пов'язані з народними образами, символами та звичаями.

Список використаних джерел та літератури:

1. Левченко О. П. Фразеологічна символіка : лінгвокультурологічний аспект : монографія / О. П. Левченко. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. - 349 с.
2. Пугачов Є. О. Фразеологічні одиниці з компонентом-теріонімом в українській та польській мовах: лінгвокультурний аспект / Є. О. Пугачов // Український світ у наукових парадигмах : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; Харків. іст.-філол. т-во ; [редкол.: О. О. Маленко (голов. ред.) та ін.]. – Харків : ХІФТ, 2018. – Вип. 5. – С. 66–70.
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с.
4. Тупікова Т. В. Особливості перекладу фразеологічних одиниць у художній літературі / Т. В. Тупікова, Д. С. Маріно // Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ.конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Т. 1. – С. 668-670.

5. Salimova N. Problems of translating english phraseological units / Nozima Salimova. // Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022.
6. Szerszunowicz J. Frazeologia w kształceniu językowym [Електронний ресурс] / J. Szerszunowicz, M. Franckiewicz, E. Awramiuk // Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku. – 2017. – Режим доступу ресурсу:
https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/11658/1/Frazeologia_w_kształceniu_jezykowym.pdf.
7. Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego, Müldner-Nieckowski, P., red., (2004), Warszawa
8. Словник фразеологізмів української мови / відповідальний ред. Винник В. О. - К.: Наукова думка, 2003. - 788 с
9. Sapir E., 1978, Kultura, język, osobowość. Wybrane eseje, przeł. B. Stanosz, R. Zimand, Warszawa (Sapir E., 1949, Selected writings of Edward Sapir in language, culture and personality, red. D. Mandelbaum, Berkeley).

ВІДОБРАЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МАНЕРИ АВТОРА В ПРАКТИЦІ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРІВ ТОМАША ЯКЛЕВИЧА

Відтворення смислу тексту, його прагматичного та стилістичного навантаження становить чи не найбільшу проблему для перекладача. Від якості перекладу залежить повнота відображення індивідуального стилю автора художнього твору.

Перекладаючи художній твір, необхідно, перш за все, визначити особливості ідіостилу автора, а саме: стилістичні прийоми, які він використовує, та стилістичні доміанти його твору. Дослідження ідіостилу автора і добір мовних засобів під час перекладу тексту є актуальними проблемами сучасної лінгвістики тексту та перекладознавства.

Крім того, зниження рівня духовності людини призводить до актуалізації релігійної тематики, а зростання рівня конфліктності на особистісному і суспільному рівнях актуалізує пошуки духовного зростання вихованості та моральності.

У статті розглядаються авторські манери Томаша Яклевича та викладене теоретичне підґрунтя перекладу його творів.

Художній переклад – найпопулярніший, але водночас найскладніший тип перекладу, який науковці, зазвичай, виділяють у окремий тип літературної творчості. У сучасній науці можна спостерігати активний розвиток перекладознавства, пов'язаного з процесами глобалізації та активного розвитку міжкультурних і міжнаціональних зв'язків в різноманітних сферах діяльності людини. У зв'язку з цим у теорії та практиці перекладу постійно з'являються нові проблеми й виклики. І ці проблеми та виклики спонукають сучасних перекладачів відчувати сучасні реалії та виклики.

Індивідуальний стиль розглядається як система формальних і змістових лінгвістичних характеристик, властивих авторам творів, роблячи його спосіб викладу думок унікальним. Дослідники текстів і спеціалісти з перекладу у будь-якому випадку вимушені розглянути проблему індивідуального стилю та його відтворення. Адже

«індивідуальний почерк» автора, його манера, методи та способи викладу думок виявляються вже в самому факті вибірковості, перевазі окремих лексичних, морфологічних, синтаксичних і фонетичних засобів, що стають основою формування складніших та яскравіших образів.

З урахуванням антропоцентричної теорії, згідно з якою фактор мови не може існувати без людської особистості, проблема індивідуального стилю стає однією з найважливіших у сучасній лінгвостилістиці. Збереження ідіостилу можна вважати основною метою художнього перекладу. Досі немає єдиної погляду ані у визначенні характерних особливостей ідіостилу, ані у використанні єдиного терміну (ідіостиль, ідіолект, стиль, індивідуальний стиль, стильова манера). На сьогоднішній день це пов'язано із підвищеною увагою до проблем, які стосуються індивідуальної мовної творчості автора.

Більшість учених використовують терміни «ідіолект», «ідіостиль», «індивідуальний стиль», вважаючи їх тотожними. На думку О. Переломової, це зумовлено зв'язком цих понять із такими явищами, як «світобачення письменника», «мовна особистість», «мовна картина світу» [1, с. 7]. Л. Ставицька в статті «Про термін ідіолект» розглядає його як об'єкт соціолінгвістики особистості, який «ніби всотує всі без винятку “лектальні” терміни соціолінгвістики (прим. – етнолект, гендерлект, регіолект, тощо), динамічна природа яких надає сутності, що стоїть за терміном, досить умовного та варіабельного характеру...», таким чином увівши поняття «мультилектність індивіда» [2, с. 5]. Водночас дослідниця окремо розглядає співвіднесення термінів «ідіолект», «ідіостиль», і, посилаючись на роботи В. Григор'єва та П. Гриценка, зазначає, що ідіостиль автора ширший за його ідіолект, адже «ідіолект – це сукупність індивідуальних особливостей, що характеризують мовлення окремого індивіда, а ідіостиль – індивідуальний стиль, сукупність основних стильових особливостей, які характеризують твори того чи того автора у певний період або всю його творчість» [2, с. 10-11].

Томаш Яклевич – священик Катовіцької архидієцезії, богослов, журналіст, реколекціоніст. Вивчав екуменізм і догматику в Люблінському католицькому університеті, доктор догматичної теології. Автор книг: "Святий грішник", "Хресний заповіт", "Стовпи віри", "Дорогою зі святим Павлом" (у співавторстві), "Пункти", "4 кроки до

віри", "Як це?", «Зроби, як Йосип» та кількох сотень статей на сторінках "Недільного Вісника".

Для того, щоб правильно і зрозуміло донести до читача свою думку, викликати певні почуття і враження священник Томаш Яклевич у своїх працях використовує багато мовностилістичних прийомів, таких як: лексичних, стилістичних та синтаксичних.

На прикладі авторської книги священника Томаша Яклевича «Як це?» («Jak to jest?») можемо відмітити спроби автора дати відповіді на дитячі запитання найбільш зрозумілим для дітей способом. Однак, варто зазначити, що у вступі священник зазначив, що такі дитячі питання іноді бувають найважливішими. Разом з тим не варто класифікувати дану книгу лише як «дитячу», адже, як сказав сам автор: «Дорослі часто бояться ставити такі запитання, бо вважають їх дитячими та наївними». Саме цією книгою автор хоче донести не лише до дитячої, але й до дорослої аудиторії розуміння того, що християнська віра пов'язана з моральними принципами людей. А, як було зазначено вище, зниження рівня духовності людини призводить до підвищення рівня конфліктності на всіх суспільних рівнях.

Отже, релігія – один із способів пізнання світу, який допомагає формувати світогляд серед молоді. В умовах наших реалій все більше з'являється необхідність у перекладі творів, які за своїм змістовим навантаженням не «змушують», а лише «спонукають» до переоцінки цінностей, особливо молодшого покоління.

Список використаних джерел та літератури:

1. Переломова О. Ідіостиль Валерія Шевчука : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. Переломова. – Суми, 2002. – 177 с.
2. Ставицька Л. Про термін ідіолект / Л. О. Ставицька // Укр. мова. – 2009. – № 4. – С. 3–15.
3. Ідіолект, ідіостиль, індивідуальний стиль. Тотожне чи різне? / Калимон Ю., Кульчицький І., Ліхнякевич І. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки – 2014. – № 5 – 226-229 с.
4. Дмитріва Ю. Збереження ідіостиллю Джейн Остін в українських перекладах / Ю. Дмитріва. – Київ. – 3 с.

СПЕЦИФІКА КІНОПЕРЕКЛАДУ

Кіно хоч і є одним із наймолодших видів мистецтва, але воно один з найпопулярніших жанрів мистецтва і займає гідне місце в сучасному світі. Незалежно від віку, освіти і культури кіно дивляться всі. Перегляд хорошого фільму скрашує дозвілля й викликає найрізноманітніші емоції у людини. Кіно на сьогоднішній день є ще чи не найпоширенішим видом мистецтва, а завдяки технічному прогресу та інтернету можна дивитися фільми режисерів різних країн будь-коли й будь-де.

Переклад кінопродукції українською мовою набуває дедалі ширшого масштабу. Тому проблема перекладу кінофільмів є **актуальною**, адже кінопродукція, яка надходить до країни, повинна отримати свого глядача.

Сучасна кіноіндустрія відрізняється від кінематографу минулих років. У 1895 році брати Люм'єр представили аудиторії свої перші "сінематографічні" фільми і заслужено стали вважатися піонерами кіно. Багато дослідників зробили свій внесок у розвиток кінематографії, саме вони першими здійснили повноцінну проекцію зображень з плівки, а їхні фільми знімалися та демонструвалися в різних куточках світу.

До 1930-х років кіно було «німим», що робило його зрозумілим та універсальним для глядачів зі всього світу. Проте з розвитком технологій та поглядів людства, люди усвідомили неминучість запровадження звуку в кіно [4, с. 136].

Кіно як явище і вид діяльності зі своєю появою наприкінці 19 століття привертало увагу дослідників найрізноманітніших напрямів науки, в тому числі й лінгвістики, яка досліджує особливості кіномови, кінотексту, кінообразу, кінорозповіді. Проблеми кіноперекладу вимагають глибокого всебічного аналізу, оскільки вони впливають на сприйняття глядачами того, що відбувається на екрані.

Основи кіноперекладу були викладені у працях Ю. Найди, де він розглядає свою теорію динамічної еквівалентності. У той же час, К. Райс і Г. Вермеєр внесли вагомий внесок у розробку теорії кіноперекладу,

створивши теорію Скопосу, яка вбачає еквівалентність як одну з форм адекватності. Скопос-теорія зосереджується головним чином на цілях перекладу, які визначають методи досягнення адекватності.

Переклад кінофільмів – надзвичайно складний процес. Під час перекладу важливо враховувати зв'язок між зображенням та текстовим матеріалом, приділяти увагу вербальним і невербальним засобам вираження смислу. Часом складно підібрати еквівалент, особливо коли вихідний текст супроводжується специфічним жестом. Мова жестів у різних культурах також може відрізнятися. Переклад фільмів завжди супроводжується певними труднощами, як лінгвістичного, так і екстралінгвістичного характеру, а також технічними викликами [2, с. 35].

Виділяють три основних види кіноперекладу – субтитрування, закадрове озвучення і дублювання.

Субтитри – це перекладений текст, який відображається на екрані синхронно із змістом репліки актора або діалогу. Цей вид кіноперекладу є значно швидшим та дешевшим, ніж дублювання або закадрове озвучення. У закадровому перекладі домінуючі голоси акторів синхронізуються з перекладеним текстом, що видається на фоні зниженого звуку оригінального фільму. Під час дублювання текст оригіналу повністю замінюється перекладом, при цьому оригінальний діалог персонажів не чути. Дублювання в основному використовується для повнометражних та короткометражних фільмів та серіалів, тоді як закадрове озвучення застосовується для перекладу документальних програм, інтерв'ю та новин.

Переклад з використанням субтитрів є найбільш дослідженим з теоретичної точки зору. Цей метод передбачає стислий переклад кінодіалогів, що відображає їхній основний зміст і супроводжується текстом, який відтворюється на екрані разом з відеорядом оригінальної версії фільму, зазвичай у нижній частині кадру [3, с. 86].

Під час субтитрування виникає більше проблем, пов'язаних з часовими і просторовими обмеженнями. Перекладачі повинні мати глибоке розуміння культурних нюансів, а також бути знайомими з технічною, політичною, медичною, юридичною та дипломатичною термінологією, яка часто є складною для перекладу. Також перекладача спіткають технічні труднощі з огляду на те, що на екран можна виводити

від 30 до 60 символів за раз. Досить часто сенс діалогів втрачається і замінюється простішими словами через просторові обмеження. Оскільки субтитри з'являються на екрані лише на короткий проміжок часу, вони повинні бути лаконічними й зрозумілими для глядача. Крім того, значний час витрачається на встановлення часових міток для субтитрів. З іншого боку, перекладачі не обмежені часом вимови фрази, як це стає з дубляжем.

Під час дублювання також існують часові обмеження, але немає проблеми просторових обмежень. Довжина перекладених реплік повинна відповідати оригінальним. Перекладачі, що створюють дубльовані версії для кінофільмів, мають перевагу в тому, що глядачі під час перегляду фільму не чують оригінальних діалогів [3, с. 87].

Дублювання є складним процесом, який залучає кількох фахівців. Основою цього процесу є синхронізація. Спочатку необхідно перекласти кінотекст, де перекладач враховує ритм та особливості конкретної фрази. Перекладач працює з фільмом та сценарієм, хоча репліки в них можуть відрізнятись. Готовий переклад перевіряє редактор. Наступним етапом є синхронізація реплік з рухами артикуляційних органів акторів та іншими елементами зображення. Це може виконувати перекладач, редактор, але частіше цим займаються актори і режисер дубляжу. Важливо, щоб переклад не дуже відрізнявся від оригіналу за змістом. Потім текст розділяється на відрізки з відповідним тайм-кодом для полегшення роботи. Завершальним етапом є додавання субтитрів, за необхідності.

Іншим методом перекладу кінотексту є закадровий переклад, де голоси, що озвучують персонажів кінофільму, накладаються на оригінальний текст. Деякі сприймають цей вид перекладу як "економний дубляж", але він має свої переваги, оскільки глядач одночасно отримує як оригінальну доріжку, так і переклад. Процес закадрового перекладу схожий на дублювання, за винятком етапу синхронізації, який у цьому випадку відсутній з очевидних причин [1].

При перекладі кінотексту будь-яким методом (дублюванням, перекладом з субтитрами або закадровим перекладом) дотримання загальноприйнятих норм перекладацької практики є надзвичайно важливим. Серед цих норм особливо важливими є точність передачі оригінального змісту та природність відтворення тексту перекладу.

Отже, під час перекладу кінотексту важливо бути уважним до різниці в культурних та світоглядних контекстах між автором фільму та глядачами його перекладу. Мова, використовувана персонажами фільму, часто є авторською стилізацією розмовної мови, яка охоплює різні реєстри мовлення, від офіційного стилю до вульгарних висловів. Тому перекладач повинен володіти, принаймні, двома нормами кожної мови – літературною та розмовною – і використовувати їх залежно від комунікативної ситуації, типу тексту та цільової аудиторії, що передбачає урахування прагматичних аспектів перекладу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бондаренко Я. І. Специфіка відтворення соціокультурного компоненту при перекладі англомовних фільмів українською мовою. 2018. С.160. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/3963/1/Bondarenko_Specific_Features.pdf
2. Журавель Т. В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство, 2018. №10. С. 35-38.
3. Журавель Т. В., Ніконова В. Г. Дублювання і субтитрування як види кіноперекладу Таврійські філологічні наукові читання: матеріали міжнародної наук.-практ. конф., 25-26 січня 2019 р. Київ : Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2019. С. 86-90.
4. Кацуба М. Художнє кіно як засіб формування масової політичної свідомості Політичний менеджмент 2013. №1-2 С. 136-144.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТАМИ «РУКА» ТА «НОГА» В ПОЛЬСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (ДО ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ)

Фразеологічні вирази, що містять слова «рука» та «нога», відіграють важливу роль у лексичній системі будь-якої мови, вони виражають різноманітні концепції, образи та стереотипи. Проте переклад та адаптація їх з однієї мови на іншу вимагають ретельного аналізу через семантичні, культурні, мовні та стилістичні розбіжності між мовами. Цей аналіз особливо актуальний для української та польської мов, оскільки вони належать до різних гілок слов'янських мов і, крім спільного, мають свої унікальні особливості.

Постановка проблеми. Особливу вагу має дослідження та порівняння фразеологічних висловів із словами «рука» та «нога» в обох мовах, оскільки це надає можливість виявити семантичні відмінності та схожості між ними і розглянути особливості перекладу та адаптації. Аналіз таких фразеологічних конструкцій сприяє розкриттю внутрішньої структури мови, їхніх характеристик у використанні та ролі в мовному спілкуванні.

Цей пошук орієнтований на вивчення фразеологічних конструкцій, які включають компоненти «рука» та «нога», у польській та українській мовах. Він має на меті аналіз семантики цих конструкцій, порівняння особливостей їх перекладу та адаптації. Дослідження ґрунтується на детальному аналізі наукових джерел, де висвітлені підходи вчених до вивчення фразеології, а також на аналізі конкретних фразеологічних виразів в обох мовах.

Мета цього дослідження полягає в аналізі фразеологічних конструкцій польської та української мов із лексемами «рука» та «нога», вивченні їх семантичних особливостей, порівнянні способів вживання та адаптації. Дослідження націлене на виявлення семантичних відмінностей та спільних рис у фразеологічних конструкціях, а також на розкриття специфіки перекладу та адаптації вказаних конструкцій з однієї мови на іншу.

Завданням пошуку є вивчення наукових джерел, присвячених фразеологічним одиницям з компонентами «рука» та «нога» в польській та українській мовах, аналіз семантичних аспектів, порівняння особливостей перекладу та адаптації фразеологічних одиниць, визначення труднощів та специфіки перекладу фразеологічних конструкцій з зазначеними лексемами, а також дослідження впливу культурних, мовних та стилістичних аспектів на процес перекладу та адаптації фразеологічних конструкцій.

Виклад основного матеріалу: Фразеологічні вирази відрізняються від окремих слів за своєю природною особливістю. Ця різниця виявляється в тому, що фразеологізми є готовими, цілісними мовними одиницями, тоді як вільні словосполучення будуються в мовленні відповідно до логіки та граматичних норм.

Фразеологічні вирази постійно формуються та розвиваються в процесі спілкування, і це призводить до виникнення нових виразів. Це зумовлює різноманітні класифікації фразеологічних одиниць, які відображають різні аспекти мови й буття.

Фразеологія як важлива складова мови відображає глибокі культурні, історичні та ментальні аспекти кожної нації. Українська та польська мови багаті на фразеологічні вирази, які мають коріння в старовинних традиціях, народних переказах, літературних творах, історичних подіях та соціокультурних особливостях кожної країни. Дослідження та порівняння українських та польських фразеологічних виразів може бути не лише цікавим завданням з мовознавчого погляду, але й сприяти глибшому розумінню культурної спадщини, спільних і відмінних рис цивілізаційних процесів двох сусідніх націй.

Наукові дослідження, спрямовані на аналіз та порівняння фразеологічних виразів, в яких містяться певні компоненти, такі як «рука» та «нога», у різних мовах, допомагають виявити семантичні відмінності та риси схожості між цими мовами.

Аналіз культурного та історичного контексту використання фразеологічних одиниць з компонентами «рука» та «нога» допомагає розкрити глибинні зв'язки між мовою та культурою, а також зрозуміти, як ці вирази відображають погляди та цінності певної людини або нації.

- Фразеологізм з компонентом «рука»:

- Польська: *"Trzymać rękę na pulsie"* - бути в курсі справи, добре володіти інформацією.

- Компоненти: *"trzymać"* - тримати, *"ręka"*-рука, *"na pulsie"* - на пульсі.

Семантика фразеологізму *"Trzymać rękę na pulsie"* - бути в курсі справи, добре володіти інформацією - базується на образі медичної практики, де медичні фахівці вимірюють пульс пацієнта, щоб отримати інформацію про його стан здоров'я. [2].

- Фразеологізм з компонентом «нога»:

- Польська: *"Stać komuś na nogach"* - бути самостійним, мати можливість діяти

- Компоненти: *"stać"* - стояти, *"na nogach"* - на ногах.

Семантика фразеологізму *"Stać komuś na nogach"* - бути самостійним, мати можливість діяти - базується на образі рухомості, самостійності та активності, яка виражається через здатність стояти на ногах. [1, с.126-140]

Порівняльний аналіз цих фразеологізмів у польській та українській мовах допоможе нам зрозуміти спільність та різницю в їхньому семантичному вмісті та вживанні.

- *"Do góry nogami"* (польський) – «догори дригом» (український):

Обидва вирази вказують на розташування або стан перекинутості. Український варіант «догори дригом» має більш веселий та розмовний відтінок, що робить його більш іронічним. Тоді як польський вираз *"Do góry nogami"* може вказувати на стан, коли щось перевернуто або перекинуто вгору без іронії. [5]

- *"Kłamstwo ma krótkie nogi"* (польський) – «у брехні короткі ноги» (український):

Ці фразеологізми передають ідею про недостовірність, але використовують різні образи. В українському варіанті *"у брехні короткі ноги"* образно вказує на те, що брехня не може тривати довго. Польський вираз *"Kłamstwo ma krótkie nogi"* також передає схожу ідею, але використовує інший образ - короткі ноги. [3]

- *"Prawa ręka"* (польський) – «права рука» (український):

Обидва вирази мають спільне значення - особа, яка є підтримкою чи заступником. Різниця полягає в мовних особливостях - польський варіант "*Prawa ręka*" може вказувати і на особисту допомогу, і на фігуральну (важливу) роль.

Фразеологічні вирази "*Prawa ręka*" в польській та «права рука» в українській мовах мають спільне значення, але використовуються в різних мовних та культурних контекстах. [7]

- "*Dwie lewe ręce*" (польський) – «*дві руки і обидві ліві*» (український):

Ці вирази обидва передають ідею нездатності виконувати роботу. Український варіант «*дві руки і обидві ліві*» може мати більш сильний та іронічний підтекст, вказуючи на неспроможність людини щось зробити. Польський вираз "*Dwie lewe ręce*" є більш нейтральним. [6]

- "*Złota rączka*" (польський) – «*майстер – золоті руки*» (український):

Ці фразеологізми обидва вказують на вміння вирішувати практичні завдання. Семантично вони схожі, але «*майстер – золоті руки*» українською мовою може бути більш варіативним у використанні, оскільки слово «*майстер*» вказує на високу кваліфікацію. [4, с.410-415]

Висновок: Порівнявши особливості перекладу та адаптації фразеологічних виразів із компонентами «рука» та «нога» в польській та українській мовах, було виявлено, що навіть на перший погляд схожі вирази можуть потребувати різних підходів у перекладі через семантичні та культурні відмінності.

Було також виявлено складнощі та особливості перекладу фразеологічних виразів із обраними компонентами, особливо з урахуванням культурних, мовних та стилістичних аспектів. Виявилось, що деякі вирази мають глибокі культурні коріння, що вимагатиме відповідного адаптування, аби зберегти їхню семантику та ефективно відтворити в іншій мові.

Нами визначено можливі методи перекладу та адаптації фразеологізмів з окресленими компонентами, коли необхідно враховувати семантичні, стилістичні та культурні аспекти з метою точної передачі оригінальних значень та контекстів.

Отже, пошук підтверджує важливість уважного аналізу та адаптації фразеологізмів із компонентами «рука» та «нога» при перекладі з польської на українську мову, та навпаки. Наші висновки сприятимуть удосконаленню практики перекладу та адаптації фразеологізмів і подальшому розвитку лінгвістичних досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел та літератури

1. Анисимова Л. Г. Назви верхнього одягу у поліських, волинських та подільських говірках. Дослідження з української діалектології. Київ: Наук. думка, 1991. С. 126–140.
2. Бігунова Н. О. Позитивна оцінка: від когнітивного судження до комунікативного висловлювання: моногр. Одеса: КП ОМД, 2017. 580 с.
3. Мізін К.І. Порівняння у фразеології. Вінниця : Нова книга, 2009. 240 с.
4. Мойсеєнко Л. Соматизми в українській, німецькій та польській мовах із компонентом найменування «частина тіла людини». Київські полоністичні студії. 2015. Т. 26. С. 410–415.
5. Мосейчук О.М. Методи проведення лінгвістичних досліджень. Житомир, 2012. 75с.
6. Полігранна філологія без кордонів: колект. моногр. / відп. ред. докт. філол. наук Т. Ф. Осіпова, докт. філол. наук Н. В. Піддубна, докт. філол. наук О. В. Халіман. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2022. 630 с.
7. Uniwersalny słownik języka polskiego PWN. – Wydawnictwo Naukowe PWN SA. – Warszawa, 2004.

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ МАРІЇ МАТІОС В СТАРШИХ КЛАСАХ НА УРОКАХ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ: ЗА ТА ПРОТИ

Марія Матіос – знакова постать сучасної української літератури, авторка, яка займає активну громадську позицію, тому є людиною відомою більшості українців, якщо навіть хтось із них не читав жодного її твору. Її проза обговорюється на багатьох літературних майданчиках, в соціальних мережах. Літературна критика активізується при кожному новому виданні авторки. Упадає в очі колоритний ідіостиль, його досліджують літературні критики, науковці, студенти-філологи, а журналісти визначають унікальну манеру письма. Навіть зіставлення М. Матіос із знаменитими попередниками не позбавляє її винятковості.

Прозаїчні твори Марії Матіос виявляють, крім рис індивідуальності самої авторки, ще й значні події та подробиці епохи. Виробивши особистий стиль, літераторка від видання до видання модифікує його, але при цьому не втрачає вирішального стильового принципу: гра історичними віхами, аналогіями, стилем, мовою, зведення до мінімуму формалізації стилістичних прийомів, ліричність драматизму, емоційність і кзальтованість, майстерне використання стилістики фольклорного тексту, естетична вираженість, афористичність і метафоричність, розкішна мова. Через прозу М. Матіос пізнаємо колоритність буковинського фольклору та діалектів з певними рисами імпресіонізму, сюрреалізму й екзистенціалізму.

Дебютувала Марія Матіос в прозі тільки в 33 роки, створивши новелу «Юр'яна і Довгопол», яку було опубліковано у часописі «Київ». Але першою своєю літературною вдачею вона вважає збірку оповідань «Життя коротке», в якій літераторка зворушувала більш психологічні аспекти людського буття. Почування жінок письменниця передала дуже тонко, тому їй відразу нависли виразні ярлики: визначали, що у вітчизняній літературі з'явилася виключно «жіноча проза», бо вона від жінки, про жінку і для жінки, апелювали до автентичного фемінізму – буцімто, літераторка безсумнівно утискає маскулітний світ, виопуклює прагнення та зусилля жінки протистояти йому тощо.

Письменниця однозначно не опротестовує жодну з таких оцінок, але імпліцитно їх заперечує. М. Матіос повсякчас наполягає на тому, що її насамперед цікавлять вселюдські цінності та їхня значущість, і це проявляється в історично-психологічній площині її творів.

У своїй публіцистиці авторка підкреслює, що важить не час, коли відбуваються події, а людина у подіях часу, що фактично всі її твори про людей в скрутних історичних умовах, і з-поміж усіх вжитих слів найчастотнішим і найточнішим для відображеного життя є слово *біль* [3, с. 144].

Найвиразнішою рисою творчості М. Матіос є її винятковий ідіостиль, авторська мова з діалектними особливостями, що уможлиблює використання специфічної міфопоетики. Різноманітні творчі здобутки письменниці надають багатий матеріал для вивчення індивідуального стилю як окремої актуальної філологічної проблеми, як багатомірного явища. Ідіостильова специфіка поезики є максимально інформативною стосовно оцінки особливостей творчого пошуку та розвитку [1, с. 68].

Ми погоджуємося з висновками науковців, що творчій успіх М. Матіос базується на виразному, навіть експресивному, а подекуди екзальтованому національному складнику, що свідомо виділяє сама письменниця у великій кількості виступів, лекцій, інтерв'ю, де вона безапеляційно заявляє про те, що найвищим духовним авторитетом митця є однозначне позиціонування його як майстра національної традиції. Крім того, письменниця багато разів зупинялася на тому, що її життя, а надто духовна біографія нерозривно пов'язані з історією її родини, її батьківщини: «Усі метаморфози, які здійснюються в мені, моєму світосприйманні, переконаннях тощо, зав'язані особливо на моїх горах, на гуцульській Буковині» [3, с. 95].

Стиль авторки перебуває на небезпечному перетині, балансує на межі між історією та сучасністю, фольклорністю та вишуканою літературністю, тому чи не в усіх творах яскраво проявлений процес літературної переробки фольклорних мотивів. Але талант і майстерність М. Матіос не дозволяють знизитися до рівня шароварщини, що нею маскується графоманство, тому фольклорність авторки не спотворена сенсом, до якого ми певною мірою призвичаїлися. Дослідники доводять, що персонажі творів віддзеркалюють так звану міфічну свідомість, коли індивідуум є невід'ємною часткою природи, неодмінною деталлю суцільного буття. Міфологічна пам'ять розбігається з синкретичністю, сприйманням образів, що є плодом художньої уяви особистості, як беззаперечних істин, постулатів, прикладів, що не вимагають витлумачення та сприймаються з смиренністю, як належне [2, с. 287]. Можемо говорити, що на відміну від фольклорної синкретичності, у творах М. Матіос проявлена синергія, властива сучасній літературі високого гатунку.

Синергія в творчості М. Матіос виявляється через органічну взаємодію в тканині тексту як філологічного об'єкту. У такому тексті фольклорна міфопоетика, народне світосприйняття виявляються через лексичну вишуканість, багатоманітність та багатошаровість (від народнопоетичної до книжкової, від публіцистично-образної до просторічної, від літературної до діалектичної). Цей рівень володіння й оперування мовою дозволяє письменниці суто народнопоетичний матеріал (образи, знаки, звичаї, міфологічні зразки) перетворити на високолітературний через алюзійність, психологізм, філософське осмислення художньої дійсності з урахуванням принципів поетики.

Вивчення творчості М. Матіос у школі є проблемою методики і дидактики водночас. З одного боку для сприймання літературної синергії письменниці потрібний неабиякий читацький досвід, історико-культурні та соціологічні знання. З іншого боку, саме вони прищеплюються на уроках літератури. Однією з цілей сучасного уроку є пошукова діяльність, спрямована на формування гуманітарних знань, а також умінь і навичок щодо орієнтації в інформаційному просторі. Співпраця вчителя та учня на уроці сучасної літератури в цьому сенсі набуває особливого значення. З'являється можливість побудувати навчально-пізнавальну роботу навколо художнього твору, інформацію про нього, його творця [4, с. 53] так, щоб відчутти ту саму синергію в тексті. Безперечно, твори М. Матіос є благодатним матеріалом для реалізації такого завдання. Без глибоко підготовленого вчителя-словесника тут не можна обійтись. У нагоді можуть стати уроки позакласного читання, а також факультативні заняття.

Хрестоматійною є думка, що метою позакласного читання є розвиток в учнів стійкого інтересу до читання, через яке набувається (хай і умозорово) соціальний досвід, формується відносна читацька самостійність, яка виявляє властивості особистості. Якісний урок позакласного читання потребує широкої повсякденної роботи за програмою як з боку вчителя, так і самостійної роботи учнів, ретельної роботи з текстами в урочний та позаурочний час. За результатами такої роботи, зробивши аналітичний зріз, учитель доходить висновку про можливість обрання для уроку позакласного читання одного з текстів М. Матіос. Недостатня зрілість учнів може призвести до зворотного ефекту, тому свідомий і відповідальний підхід учителя забезпечує кінцевий результат, гарантує чи не обіцяє формування читацької, життєвих та соціальних компетентностей.

Ми працюємо над розробкою уроку з позакласного читання прози М. Матіос, який маємо надію провести під час виробничої практики.

Список використаних джерел та літератури:

1. Голобородько Я. Буковинська орнаментика Марії Матіос. *Вісник НАН України*. 2008. №3. С. 66–73.
2. Завадська Н. Фольклорний мотив заборони у прозі Марії Матіос. *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. Івана Франка*. 2014. Вип. 4. С. 286–289.
3. Матіос М. Вирвані сторінки з автобіографії. Львів: Піраміда, 2011. 368 с.
4. Ліштван Н. Твори Марії Матіос на уроках позакласного читання. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. № 19–21. С. 44–53.

МЕТОДИКА ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ СИНОНІМІЧНИХ РЯДІВ СЛІВ У СПОРІДНЕНИХ МОВАХ

В порівняльному аналізі синонімічних рядів споріднених мов, необхідно керуватися певними методичними засадами. Основна мета порівняльного аналізу полягає в виявленні спільних та відмінних рис між мовами, які належать до однієї сім'ї, або мають історичну спорідненість.

Перш за все, важливо відзначити, що порівняльний аналіз синонімічних рядів потребує знання мов, які порівнюються. Тому детальне вивчення мови, її граматичної структури, лексичного складу та особливостей вживання слів є передумовою для проведення ефективного порівняльного аналізу.

Порівняльний аналіз синонімічних рядів споріднених мов є важливим етапом вивчення мовних систем і може допомогти зрозуміти спільні та відмінні особливості мов. Нижче наведені методичні засади порівняльного аналізу синонімічних рядів слів у споріднених мовах.

1. *Вибір мовних одиниць для порівняння.* З метою порівняння синонімічних рядів необхідно здійснити вибірку мовних одиниць, що є спільними для двох мов. Наприклад, для порівняння синонімічних рядів слів української та польської мов необхідно вибрати еквівалентні українські та польські слова.

2. *Вивчення семантики мовних одиниць.* Вивчення їх семантики в обох мовах допоможе зрозуміти, які слова можуть використовуватися як синоніми в обох мовах.

3. *Структурування синонімічного ряду.* Після вивчення значень мовних одиниць можна взяти зі словників синонімів або побудувати синонімічний ряд для кожної мови. Синонімічний ряд – це послідовність слів з близькими значеннями, які можуть у певних контекстах замінювати один одного.

4. *Порівняння синонімічних рядів.* Після виявлення синонімічних рядів здійснюється порівняння їх для з'ясування спільних та відмінних рис у мовах мов. Наприклад, можна порівняти типи довжини

синонімічних рядів, специфіку семантики, збіги та розбіжності у вживанні слів тощо.

5. *Визначення культурних та історичних особливостей мов.* Порівняння синонімічних рядів може допомогти визначити культурні та історичні особливості мов. Наприклад, можна з'ясувати, чи використовуються в обох мовах однакові терміни для опису одних і тих же явищ чи предметів, або ж чи виникають відмінності у використанні синонімів залежно від соціокультурного контексту.

6. *Аналіз лексико-семантичних відмінностей.* Порівняння синонімічних рядів може допомогти виявити лексико-семантичні відмінності між мовами. Наприклад, можна звернути увагу на те, чи мають однакові слова в обох мовах ті ж самі значення, чи є відмінності у вживанні синонімів у текстах різних стилів.

7. *Урахування контексту.* При порівнянні синонімічних рядів необхідно урахувати контекст вживання слів. Однакові слова можуть мати різні значення в різних контекстах, тому необхідно дослідити як використовуються синоніми в різних ситуаціях.

8. *Застосування квантитативних методів.* Для більш об'єктивного порівняння синонімічних рядів можна застосовувати квантитативні методи. Наприклад, можна порівняти частоту вживання слів у синонімічному ряді в кожній мові, щоб з'ясувати, які слова більш поширені. Матеріалом такого вивчення слугують національні електронні корпуси мов.

Надзвичайно рідкісним явищем є повна синонімія, яку часто описують як абсолютну або справжню синонімію, яку, за думкою багатьох лінгвістів, можна досягти шляхом поєднання повної еквівалентності та повної взаємозамінності [8; 9]. Семантичні та стилістичні синоніми вимагають когнітивної та афективної еквівалентності значення, тоді як контекстуальні типи відносяться до всіх синонімів, які є взаємозамінними в усіх контекстах.

Два або більше слів можуть бути абсолютними синонімами на концептуальному рівні [9], але мовець повинен зробити вибір між цими синонімами. Тому він робить свій вибір, спираючись на певні фактори:

1) соціальний статус, включаючи рівень освіти, до прикладу – відмовити / відхилити в українській мові; odmówić / odrzucić у польській мові;

2) вік, тобто мова дітей / дорослих, до прикладу – тато / батько – tata / ojciec;

3) професія, напр., хвороба / захворювання – ból / choroba;

4) географічна диференціація, до прикладу – картопля / бульба – ziemniak / kartofel;

5) пейоративна афективність, до прикладу – худий / тонкий – chudy / cienki.

Значення, таким чином, відрізняється наявністю глибинних семантичних ознак, які не є спільними для слів, тому, два слова можуть бути абсолютними синонімами за своїм концептуальним і символічним змістом, але якщо ми візьмемо до уваги вищезгадані фактори, вони ніколи не будуть синонімами, залежно від мовця і структури мови. У цьому сенсі актуалізується думка молодогограматиків про різний зміст семантики в мові та мовленні.

Підходи до порівняльного дослідження синонімів у споріднених мовах можуть передбачати такі аспекти:

1. Аналіз етимології та історії розвитку слів: дослідження походження та історії використання слів допомагає встановити спільне походження синонімів у різних мовах.

2. Аналіз конотаційних відтінків: дослідження специфічних конотаційних відтінків слів у споріднених мовах допомагає виявити схожості та відмінності між синонімами.

3. Аналіз семантики та контексту вживання: дослідження семантики та контексту вживання синонімів у споріднених мовах допомагає виявити різні аспекти їх вживання, такі як стиль мовлення, соціальні та культурні нюанси тощо.

4. Аналіз фонетичних та граматичних характеристик: дослідження фонетичних та граматичних характеристик синонімів у споріднених мовах допомагає виявити схожості та відмінності між ними, а також встановити закономірності їх вживання у різних контекстах.

Як уже згадувалося вище, більшість синонімів є частковими, тобто слова стають синонімами, коли вживаються в одному зі своїх

значень або в певній комбінації. Наприклад, слова *student* і *uczeń* є синонімами лише в значенні особи, яку навчають.

Аналіз праць з порівняльного мовознавства [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7] дозволив нам окреслити методикау зіставлення синонімів у польській та українській мовах та визначити основні етапи зіставного аналізу.

I ЕТАП. Виділення синонімів у польській мові.

1. Складання основних списків синонімів. Основні синоніми в ряді визначено за допомогою словника синонімів та тлумачного словника.

2. Розширення основного списку. Вибірка з тезаурусу і потенційне розширення списку.

3. Розширення основного списку за допомогою аналізу корпусів текстів. Проаналізовано різні тексти, виявлено та додано нові одиниці. Аналіз тексту також дає дані про те, як часто досліджувана одиниця зустрічається на сучасному етапі розвитку мови.

4. Структурування списку синонімів. Список поділено на підгрупи за типами. Визначення ключових і периферійних членів підгруп.

II ЕТАП. Визначення міжмовних співвідношень окремих одиниць.

1. Розпізнавання словниково-перекладної відповідності. Кожне польське слово перевіряється в перекладному словнику та записуються всі пов'язані з перекладом слова, записані в словнику.

2. Виявлення міжмовних лексичних співвідношень. Усі лексеми, отримані на попередньому кроці, перевіряються за тезаурусом, а ідентифіковані одиниці додаються до відповідного списку досліджуваної одиниці.

III ЕТАП. Семантичний опис значень зіставлюваних лексем.

1. Семантичні описи двох мовних одиниць у межах виділених підгруп. Семантичний опис виконується за допомогою комплексу методів. Серед них: семантичний аналіз словникових визначень, компонентний аналіз, експеримент асоціацій, тест інтерпретації Бендікса [8, С. 421–475], контекстуальний аналіз тощо.

2. Визначення частотності. Це робиться шляхом підрахунку або опитування інформантів за шкалою: «часто використовуються, використовуються, рідко використовуються, не використовуються».

3. Перевірка семантичного опису. Опитування інформантів для підтвердження списку виділених сем для окремих слів (процедура перевірки складу слів) у польській та українській мовах.

IV. Семантичний опис протиставлених пар.

1. Утворення контрастних пар. Контрастні пари розглядаються як дві порівнювані мовні одиниці, що представляють лексичні кореляції між мовами. На цьому кроці визначаються пари для контрастного семантичного аналізу.

2. Семантичне протиставлення одиниць протиставної пари. Для кожної пари контрастів порівнювали окремі семи, визначені під час аналізу компонентів, і узгоджували семантичний опис. Семи, однакові двома мовами, вважаються еквівалентними і вибирається або будується інтерпретація, яка забезпечує найбільш загальний опис певного елемента.

V ЕТАП. Виявлення національно-специфічних компонентів значення. Ця фаза передбачає ідентифікацію та характеристику невідповідних (специфічних для країни) сем у протилежних парах.

VI ЕТАП. Диференційна семантизація членів протиставних пар. Значення кожного слова описується як список речень, які не відповідають іншому члену вирівнювання. Це завершальний етап у порівняльному описі лексичних одиниць і являє собою інтерпретацію їх відмінностей.

Отже, після проходження всіх етапів аналізу дослідник отримує такі результати:

1. Опис змісту і будову вивчених синонімів.
2. Встановлення міжмовних асоціацій.
3. Семантичні описи сем у зіставлюваних мовах.
4. Встановлення специфіки семантичної будови синонімічних слів у зіставлюваних мовах.
5. Визначення національно-специфічних сем у двох мовах.
6. Відповідності між двома мовами за семантичними компонентами.
7. Контрастивні словникові статті.

Таким чином, етапи аналізу в порівняльному мовознавстві дозволяють дослідникам зрозуміти спільні риси та відмінності між різними мовами і розвивати загальні теоретичні підходи до вивчення мови. Процес порівняльного аналізу мов базується на детальному вивченні лексики, граматики, фонетики та інших особливостей мов, які дозволяють зробити висновки про спільні елементи мов та процеси еволюції мовних систем.

У результаті порівняльного аналізу мов можна зрозуміти, як мови змінюються з часом і як впливають на інші мови, які мають спільне походження. Цей підхід дозволяє краще зрозуміти культурну спадщину та історичний розвиток різних народів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. К.: Академія, 2016. 438 с.
2. Кочерган М. П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу. *Мовознавство*. 2004. № 3. 12–22.
3. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства. К.: Академія, 2016. 424 с.
4. Кучер І. А. Історико-методологічні періоди у вивченні семантичних полів. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. 2014. Том 17. № 1. С. 91–98.
5. Andreichuk N.I., Babeliuk O.A. Contrastive lexicology of English and Ukrainian languages: theory and practice: textbook. Kherson: Publishing House “Helvetica”, 2019. 236 с.
6. Bendix E.H. Componential Analysis of General Vocabulary: The Semantic Structure of a Set of Verbs in English, Hindi, and Japanese. *Foundations of Language*. 1972. 8 (3). P. 421–435.
7. Korunets I.V. Contrastive typology of the English and Ukrainian languages. Вінниця: Нова книга, 2004. 464 с.
8. Lyons J. Introduction to Theoretical Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 1968. 519 p.
9. Ullmann S. Semantics: An introduction to the science of meaning. Oxford: Basil Blackwell, 1962. 278 p.

СВОЄРІДНІСТЬ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ СТАНІСЛАВА ЛЕМА

Наукова фантастика – один з наймолодших жанрів, у якому автори завжди намагалися передбачити події, випередити їх, виділивши гострі питання та позначивши проблеми глобального масштабу, а головне – шукати на них відповідь чи вказувати шлях вирішення таких проблем.

На початку 90-х років. ХХ ст. у літературознавстві була сформована нова галузь – фантастикознавство – для комплексного пошуку. Починається наукове вивчення нового жанрового різновиду в руслі загального фантастикознавства, предметом якого є як традиційна наукова фантастика, так і фентезі. Але незважаючи на велику кількість публікацій – від дисертацій, монографій до узагальнювальних видань довідкового характеру. Фахівці визнають, що питання внутрішньожанрової типології фантастики, поетики її окремих типів у наявних дослідженнях майже не висвітлені.

Українське сприймання польської теорії фантастики загалом і наукової фантастики зокрема не може бути визнана задовільною. Це стосується в тому числі наукових розвідок творчості С. Лема. Можна згадати окремі тематичні публікації Ю. Булаховської [2], яка зіставляла теми і мотиви у творчості кількох письменників-фантастів, зокрема, С. Лема; Н. Астрахан [1], яка вивчала теорію неможливості теорії літературного твору в праці С. Лема «Філософія випадку»; дослідження У. Левко герменевтичних аспектів кіноінтерпретації художньої прози С. Лема [3] та ін. Все ж, ці дослідження фрагментарно висвітлюють творчий метод С. Лема в цілісності, із вивченням кількох творів одночасно. Цим і був зумовлений вибір теми роботи та актуальність проведеного дослідження.

Мета статті – дослідити своєрідність фантастики С. Лема в межах багатогранності творчого росту.

Творча спадщина С. Лема не вкладається в традиційну класифікацію: його романи цікаві з різних ракурсів. У його творах різних

років містяться елементи «соціальної фантастики», науково-технічної фантастики, футурології, які у своєму переплетенні справляють неповторне враження. Відточений стиль робить легким для розуміння складних філософських проблем, змушує задуматися про те, до чого рухається людство шляхом технологічного прогресу, який не завжди гармонійно поєднується з тим, що прийнято називати духовним розвитком суспільства.

Роман «Соляріс», написаний з червня 1959 по червень 1960 р. і вперше опублікований у 1961 р., є одним із найважливіших творів у творчості Станіслава Лема. Перш за все, він належить до канону не лише польського, а й світового фентезі, будучи одним із найупізнаваніших у світі творів письменника, навіть незважаючи на те, що протягом тривалого часу – аж до 2011 року, коли Б. Джонстон переклав роман заново – він був доступний тільки англійською, зроблений не з оригіналу, а зі скороченої французької версії. По-друге, це, мабуть, перший текст, у якому пізнавальний песимізм С. Лема так сильно виступає на перший план. Можна навіть говорити про те, що сюжет повільно формує таку позицію. На початку головний герой виконує складні математичні розрахунки, щоб довести собі, що навколишня реальність не є однією великою галюцинацією, а наприкінці – він любить цитувати тези, які ставлять під сумнів раціоналізм науки. По-третє, це один із небагатьох творів письменника (можна додати ще «Маску» і, можливо, «Повернення з зірок»), у якому важливу роль відіграє повноцінний жіночий образ. Питання про те, чи можна говорити про неї як про людську постать у «Солярісі», залишається не лише відкритим, але й ключовим для філософського змісту роману.

«Соляріс» – перша з уїдливих сатир Лема на науку. Його предметом є соляристика, яка досліджує явища, породжені океаном планети Соляріс, розглядає можливості контакту з ним і філософствує про його «життя» або «розум». Насправді єдине, що може запропонувати ця наука, – це назви, а знання про те, що «інколи симетрія проривається там, де була воронка після порогу, що засмоктався, але це не правило», жодним чином не допомагає герою стикатися з чужою стихією. Можна говорити про памфлетний тон реконструкції досліджень. Окрім зневіри в науці, яка з часом звелася до побудови титанічного

каталогу явищ, що відбуваються на поверхні океану, та до особистих ігор, існує набагато серйозніша проблема стану людини. Гордий девіз епохи Відродження про те, що людина є мірилом усіх речей, поступається місцем скепсису щодо корисності такого вимірювального інструменту. Один із героїв каже: «Ми йдемо в космос, готові до всього, тобто до самотності, мучеництва та смерті. Через скромність ми не говоримо про це вголос, але іноді думаємо, що ми великі. А тим часом ми не хочемо завойовувати космос, ми хочемо лише розширити Землю до її меж» [6]. Іншими словами, для людської свідомості немає різниці між розумінням і присвоєнням.

Одна з найвидатніших книг Станіслава Лема, яку він сам вважав особистим внеском у поезику науково-фантастичної літератури – «Кіберіада». Власне, ніхто до нього не робив такого хитромудрого поєднання футурологічної тематики з казкою та філософською повістю, де біологічне відтворення замінено творчою інженерією.

«Кіберіада», вперше видана в 1965 році, є творчим розвитком «Казки про роботів». Обидва ці прозові цикли Станіслава Лема є збірками взаємодоповнюючих історій, тематично пов'язаних, наприклад, характерами двох нестереотипних героїв – геніальних конструкторів Трурля та Клапауцюша. Вони – людиноподібні роботи з невичерпною винахідницькою силою та конструктивними навичками, здатні створити все, про що мріють вони або їхні впливові клієнти.

Обидва герої складають добре злагоджену наступальну і стійку команду, яка змагається один з одним у спробах вирішити всі проблеми всесвіту та його околиць. Трурль – нетерплячий практик, який швидко починає діяти. З іншого боку, Клапауціус є скептиком, який приймає пропозиції, що надходять, з помірним ентузіазмом – це дозволяє йому підходити до проблем, що виникають, зі стоїчним спокоєм, що, у свою чергу, дає йому можливість посміятися над неминучими невдачами свого друга.

Проблема твору полягає в непомірних прагненнях правителів навколишніх небесних тіл. Слава досягнень обох геніїв – у тому числі гротескних просування. Їхні послуги рекомендували, серед інших, розташували зірочки, щоб рекламний слоган був помітний всюди – він сягає найвіддаленіших куточків космосу. Різні типи гегемонів,

включаючи шарлатанів і тиранів, намагаються використовувати свої здібності для своїх надуманих, небезпечних і невдалих забаганок.

Міцну основу «Кіберіади» становлять відомі з глибокої давнини народні перекази та повісті. З прадавніх часів фольклор, а потім література мала свої місцеві версії чаклунських історій, у яких бідні й неосвічені герої заганяли в кут найбагатших людей світу. У традиційних оповіданнях викладені факти відбувалися, як правило, «давно...» і не виходили за межі земного простору. У творі С. Лема навпаки – дія відбувається в невизначеному майбутньому, коли від землян (тут їх називають сіємцями) залишаються лише сліди саморуйнівного спустошення, а герої – вихідці з покоління високорозвинених роботів – ідеально освічені. І хоча вони не тримають кермо влади, вони настільки спритні, що здатні здійснювати дії, продиктовані примхою зоряних монархів у найдалших околицях космосу лише заради наукового експерименту та очікуваної вигоди. На жаль, після анахронічних подій минулого жителі зірок, які вони почергово відвідували, успадкували прокляту спадщину одвічних схильностей до сусідських конфліктів, які час від часу перетворювалися на війни, спустошуючи не тільки переможених, але й також – значною мірою – переможців, і навіть геніальність обох вчених не зможе цього виправити.

Як і в кожній книзі С. Лема, у «Кіберіаді» також можна знайти багато чудових словесних та інтелектуальних ігор (записи «Nyterk», «degenerał», «Wszechnocnik Ostateczny», «elektrybałt», «кібернардин», «кіберберіс» [4]). Вони роблять його прозу одночасно привабливою та важкою для перекладу на інші мови. Майже кожна з 500 сторінок опису пригод Трурля та Клапауцюша рясніє відвертими цитатами, посиланнями, неологізмами та метафорами, які легко читаються людьми, зануреними у стихію польської спадщини.

Окрім художньої літератури, важливим напрямком творчості С. Лема є есеїстика. Левову частку збірки 1963 року «Summa Technologiae» автор присвячує огляду раннього стану науки. Багато з нових на той час відкриттів вже широко запроваджені сьогодні, що підтверджує точність спостережень автора. Ескізи «Summy Technologiae» являють собою стислий огляд як точного, так і гуманістичного знання.

Кожен, хто читав його прозу, знайде в «Сумі...», як і в інших збірках есеїв, джерела його літературного натхнення, міцно вкорінені в науці. З них автор постійно черпав знання, які стали в нагоді в оповіді роману. Всебічне знання багатьох можливих теорій і технологій у світі науки, підтверджене новими відкриттями, зробило його фантастику міцно вкоріненою в тому, що є реальним і, що особливо важливо, пояснюється. У результаті літературна творчість стає вільною від технологічних неймовірностей, а це також означає, що його книги ніколи не старіють (навіть якщо він навіть згадував про можливість трансплантації легенів лише в найближчому майбутньому, що зараз є стандартом у світі медицини).

У романах С. Лема головні герої постають сучасними кочівниками і водночас романтиками, які намагаються дослідити одвічну таємницю буття. Однак перш ніж ці дослідники, першовідкривачі міжзоряних просторів, вирушать у невідоме, вони повинні мати відповідну технічну освіту. Повне матеріально-технічне обладнання, що забезпечує їхній безпечний політ і повернення, а також обладнання, яке допоможе в непередбачених аваріях – від механічного обслуговування до медичних інструментів. Колективне, творче зусилля людського розуму знаходить своє гідне місце в томі «Summa Technologiae» [7]. Він містить роздуми С. Лема про силу думки, спрямовану на розвиток нашої планети. Водночас письменник вказує не лише на користь, але й на небезпеку, пов'язану зі втручанням людини в природу в широкому розумінні.

Отже, значущість і популярність творчості С. Лема є насамперед результатом поєднання популярного літературного жанру фантастики з філософською та науковою рефлексією та ефективною інтеграцією глибокого соціального аналізу в привабливий сюжет. Варто також відзначити увагу до наукових деталей у створених світах і літературних візіях, майстерне використання мови та створення оригінальних персонажів, які часто стикаються з серйозним моральним вибором. Творчість С. Лема загалом можна розглядати як спробу літературно впорядкувати світ у найзагальнішому філософському смислі й описати подальші перспективи його розвитку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Астрахан Н. Теорія неможливості теорії літературного твору в праці С. Лема «Філософія випадку». *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Сер. : Філологічні науки*. Луцьк, 2013. № (262). С. 7–11.
2. Булаховська Ю. Про традиції творчості Жюль Верна у творчому доробку Станіслава Лема (кілька думок). *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті Леоніда Булаховського*. 2011. Вип. 26. С. 261–266.
3. Левко У. Адаптація античної парадигми в «марсіанському міфі» наукової фантастики (на матеріалі прози Станіслава Лема). *Питання літературознавства : наук. зб.* Чернівці : Рута, 2009. Вип. 77. С. 210–220.
4. Lem S. *Cyberiada*. Warszawa: Wydawnictwo Literackie, 2003. 508 s.
5. Lem S. *Fantastyka i futurologia*. Warszawa: «Interart», 1996. Т. 1. 505 s.
6. Lem S. *Solaris*. Warszawa: «Interart», 1996. 700 s.
7. Lem S. *Summa technologiae*. Warszawa: «Interart», 1996. Т. 2. 208 s.

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВА СПЕЦИФІКА ІСТОРИЧНОЇ ПРОЗИ РОМАНА ІВАНИЧУКА

Процес розвитку української історичної прози другої половини ХХ століття супроводжувався глибинними змінами як на рівні осмислення самої історії, так і в сфері поетики. Принагідно зауважимо, що поетика – одна з найдавніших філософсько-літературознавчих дисциплін – досліджує закони внутрішнього зв'язку та співвідношення різнорівневих виявів художнього цілого. Залежно від того, який аспект стає предметом дослідження, йдеться про поетику того чи іншого літературного напрямку, жанру, ідіостилю письменника або стилістики окремого твору.

У термінологічному розумінні поетику потрактовують як розділ науки про літературу, в якому вивчаються структура та творчі прийоми художніх творів, їхня форма та засади аналізу, система засобів художньої виразності, форм і принципів, основних стилістичних особливостей, властивих творчості того чи іншого письменника або літературному напрямку [3, с. 557].

Історична поетика вивчає еволюцію художніх форм і є складовою частиною порівняльно-історичного методу (компаративістики).

Одне з центральних питань історичної поетики – виявлення першоформ у літературі (теми, жанри, сюжети, мотиви, образи) та їх історична еволюція у словесному мистецтві різних народів. Історична поетика вивчає динаміку літературних форм і подає їх діахронний дискурс [3].

З жанрової системи історичної романістики Романа Іванчука вже в його перших творах про минуле, таких як «Мальви» і «Черлене вино», можна відзначити наявність стилістичних елементів притчі, таких як дидактичність, алегоричність і параболічність, але вони виражені різною мірою. Ось чому його художню творчість можна визначити як «параболічну» (за підходом М. Насенка), «параболічно-притчеву» (за С. Поляковою)

або навіть «алегорично-параболічну», «притчову» і «філософську» [1].

Сам письменник визначає жанри власних творів, розширюючи свій творчий діапазон, як це відбулося в романі-баладі «Мальви», романі-псаломі «Орда», триптиху повістей «Смерть Юди», апокрифічному романі «Євангеліє від Томи», химерному романі «Через перевал». Він використовує такі художні визначення, як романний триптих, легенда (у «Реві оленів нарозвидні»), притча (у «Вогнених стовпах»), реквієм (у «Космацькому гердані») як ключі або коди для розуміння основних тем та компонентів твору. Таким чином Роман Іваничук сприяє налаштуванню читача на сприймання лірико-романтичний світогляду, який співіснує у творі з конкретно-реалістичним [2].

Повісті-притчі «Смерть Юди», «Євангеліє від Томи», «Ренегат» сповнені роздумів, суперечок, зіткнень різних точок зору в реальних і уявних розмовах головних героїв. Повість «Смерть Юди» розвиває окремі мотиви, накреслені в «Євангелії від Томи». Водночас твір є цілком самодостатнім варіантом потрактування євангельських соціально-естетичних цінностей, що постають тут у двох планах: канонічному (догматичному) та оригінально-авторському. Якщо специфіка канонічного плану не потребує коментарів, то авторське бачення потребує аналізу. Воно являє собою складну художню модель, у якій першооснови буття як універсалії Нового Заповіту змістовно перехрещуються зі складним комплексом поведінкових виявів, багатшаровим контекстом, сформованим із елементів міфологічної, легендарно-фольклорної та культурологічної традицій.

Поетика жанрово-композиційної специфіки історичних творів Романа Іваничука відображає ключові риси жанру історичного роману другої половини ХХ століття, відбиваючи художній досвід самого автора. В цих творах можна виділити такі основні аспекти:

- 1) хронологічний план з переплетенням часових шарів, що дозволяє читачеві осмислити минуле у зв'язку з сучасним і майбутнім;
- 2) використання міфологічних і біблійних мотивів, які допомагають глибше проникнути в смисл подій і характер персонажів;
- 3) виразний морально-дидактичний компонент через застосування притч та етичних уроків;

4) синтез умовних і конкретно-реалістичних прийомів у художньому відображенні реальності;

5) змістовна глибина творів, яка розкриває важливі філософські аспекти тем і сюжетів.

Таким чином, Роман Іваничук урізноманітнив жанри історичної прози, своєрідно синтезував художні засоби та прийоми, створивши ідіостиль, у якому гармонійно сполучаються поетика художнього твору з філософським віддзеркаленням реальності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Беліченко М. А. Поетика історичної прози Романа Іваничука (особливості часопросторової концепції): автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 2007. 20 с.

2. Бурчєня В. Романістика Романа Іваничука: інтерпретація минулого. *Український модернізм зі столітньої відстані. Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство: [зб. наук. праць]. вип. X, спеціальний*. Рівне Рівненський державний гуманітарний університет, 2001. С. 171–175.

3. Літературознавча енциклопедія. У 2 т. Авт.-уклад. Юрій Ковалів. Київ: ВЦ “Академія”, 2007. Т. 2. 624 с.

ДРУГОРЯДНІ ГЕРОЇ ТВОРУ КАРОЛЯ ГЕЙНЧА «MŁODZIEŻ TEGOCZESNA»

Кароль Август Гейнч (1810–1860 р. р.), український і польський письменник, який народився в м. Житомирі в родовитій шляхетській родині, втілює культуру двох світів, польського та українського. Він був відомим драматургом, автором таких комедій, як "Wybryki ułanów" (1841 р.) та "Młodzież tegoczesna" (1841 р.), які здобули великий успіх на театральних сценах того часу. Однак його найбільша слава пов'язана з драмою "Повернення запорожців із Трапезунда", написаною українською мовою (1842 р.). Зрозуміло, що творчість К. А. Гейнча користувалася популярністю і в Житомирі, де родина драматурга впливала на світське життя. Науковці не так активно, як то було б варто, звертаються до творчості К. А. Гейнча, але такі дослідники, як В. Єршов у своїй монографії [5] та В. Гнатюк у статтях [3; 4] приділили увагу життю та творчості знаного житомирянина.

Комедія "Młodzież tegoczesna" отримала свою сюжетну основу з авторської позиції, яка виявляла неприймання поширеного у шляхетському товаристві явища балагульства. Ця п'єса спричинила значний резонанс і навіть призвела до того, що балагули з Бердичева відправили автору своє волосся як подарунок, але автор майстерно обіграв цей злий жарт, примаїструвавши волосся для свого собаки. Ця історія свідчить про яскраве почуття гумору К. А. Гейнча.

Комедія "Młodzież tegoczesna" складається з двох актів і п'ятнадцяти сцен, написана шестистопним ямбом і має динамічний сюжет з декількома великими монологами. В. Гнатюк підкреслює, що ця комедія є виразним голосом тверезих членів суспільства, що протистоять аморальним вчинкам балагульства [3. С. 113].

Більшість подій відбуваються в будинку старости Богацького та маєтку Валерія, що символізують життя шляхти. Однак вони представляють різні підходи до цього життя, де будинок старости відображає шляхетні канони, а маєток Валерія відображає балагульство.

Проблема балагульства була дуже актуальною в першій половині XIX століття на Правобережній Україні, і інші письменники також висловлювали несхвалення цього явища в своїх творах. Автор використовує різні художні засоби, такі як метафори, епітети, алегорію та іронію, для створення атмосфери і передачі своїх думок про балагульство. Головним персонажем твору є Валерій, а другорядними, негативними героями є друзі Валерія: Граф Пустацький, що прибув з Валерієм, Модницький, Шатальський, Дронгайло, Пружняцький, Байтало Черникович, Мотальський, радник Валерія та козаки Валерія – Завірюха, Муха. Самі прізвища персонажів стали віддзеркаленням середовища, в якому відбувається балагульство. Ці оніми стали додатковими засобами художньої виразності.

Насамперед потрібно звернути увагу на Графа Пустацького, з твору ми можемо зрозуміти, що це найближчий товариш Валерія, він приходить разом з молодим шляхтичем до будинку Богацького, фактично він супроводжує головного персонажа майже в усіх сценах. Граф Пустацький являє собою таке собі доповнення до Валерія, що вже в перших сценах п'єси демонструє, що балагульство є поганою рисою та непристойним способом життя для молоді шляхти. Наприклад, саме йому автор дає роль персонажа, який багато у яких репліках використовує французьку лексику, показавши проблему невиправданої галоманії:

Граф Пустацький (до Анелі)

Ах! Панно Анелю, як ви за короткий час змінились.

Vraiment¹, навіть не впізнати!

(до Графа) Бачите, яка мила! (<...>)[7]

Граф

(<...>)**Une beaute parfaite.**² (<...>) [7].

Граф

Adieu³!(<...>) [7].

Втім, якщо ми подивимося на Графа Пустацького більш глибоко, то можемо зрозуміти, що він та сама людина, яка спокушає йти у гіршу

¹ Переклад з фр.: Дійсно

² Переклад з фр.: Ідеал краси.

³ Переклад з фр.: До побачення

сторону. Він та сила, що впливає на Валерія, спонукає до життя у Франції, до галоманії, розгулу. Пустацькому все не до вподоби. Йому не подобається атмосфера у будинку та і сам будинок Богацького – істинного шляхтича, йому не цікаве життя у селі, донька старости його швидко втомлює:

Граф

(рухає ногою, говорить з Анелою, б'є в підлогу, піднімає ногу і знову говорить)

Тут не знають паркету: всюди ця підлога.

Я намовив Валерія зробити у себе таке

І у дім акуратніший, і прикрасить кімнати. (<...>) [7].

Граф(до Анелі)

(<...>) Яка нудьга на селі! Я даю вам своє слово.

Тут людина забуде, як говорити, може стати німою. (<...>)

[7]..

Граф (до Валерія в бік)

Яка же вона мене втомила своїми речами!

Справжня сільська овечка!... (<...>) [7].

Графу як балагулу хочеться розваг, хочеться всього на європейський манер. Як ми бачимо, він виявляє неповагу до помешкання та навіть до доньки старости. Зважаючи на процитований текст, треба сказати, що не варто вважати Пустацького найгіршим персонажем твору. Автор навмисне зробив його дуже близьким до Валерія, і Пустацький, як не дивно, став чудовим доповненням для розкриття головної проблематики балагульства.

Якщо Граф Пустацький з'являється у сценах і актах п'єси доволі часто, то всі інші друзі Валерія зустрічаються набагато рідше. Тому варто виділити та проаналізувати показову сцену твору, де всі балагули разом – сцена п'ятики на початку другого акту:

У будинку Валерія.

«Молоді люди одягнені химерно; деякі грають в карти, інші весело розмовляють: палять люльки, с коротких мисок: обідній стіл стоїть в центрі, на якому Байтайло лежить, розтягнутий, повернутий до першого поверху, з трубкою в зубах. Багато карт розкидано по

кімнаті. Два козаки стоять, чекаючи наказу. Звичайна розмова. Байтало, встає з-за столу, і підходить до гравців...» (<...>) [7].

Автор знову вказує на химерний одяг балагулів, але тут він доповнює картину грою у карти та некультурною поведінкою. Після сцени гри у карти автор використовує сцену за столом:

Валерій

Панове! Час перекусити, подали сніданок.

(Він бере дві чарки і дивиться на них)

Перш за все потрібно випити горілочки;

Але я не знаю, з якої бочки почати

Брусіловкою, потрібно заповнити чарки.

У твої руки, мій Граф!

Граф

Я питиму старку⁴.

Валерій

У будь-якому випадку, пийте все, що хочете, у вас є вибір.

Байтало

І я буду старку: але я додаю трохи лікеру.

(всі п'ють послідовно) (<...>) [7].

(<...>)

Дронгайло *(співаючи н'є)*

Ой! Ти єврейко, о! ти Юдка, дай мені **horyłki**⁵, тільки швидко.

Пружняцький

Ми хорошо веселимся, майже пусті фляги...

Модницький

Хай живуть балагули і наша компанія! (<...>) [7].

Очевидно, що автор вводить таку сцену, щоб підкреслити своє твердження, що балагули – це вияв поганого і хибного у поведінці істинного шляхтича: наприклад, сильне захоплення алкоголем і вихвалюванням власної субкультури. Далі балагули насолоджуються їжею, допоки все не зникає зі столів:

Шатальський

⁴ Різновид житньої горілки

⁵ горілки

Смачна ковбаса! Тане в роті.

Модницький

І котлети смачні!

Пружняцький

Ах! Яка олія! (<...>) [7].

(<...>) **Пустацький**

Усе перед нами зникло: посуд уже чистий. (<...>) [7].

Автор, використовуючи взаємодію персонажів у цій сцені, демонструє ненажерливість, ненаситність балагулів щодо горілки, їжі та найголовніше дає зрозуміти, що це стосується не тільки їжі, а й будь-яких насолод, а це стає смислом життя балагулів.

Таким чином, другорядні, переважно негативні персонажі допомагають розвитку сюжету та за допомогою деталей утворюють балагульський колорит для сприйняття твору, стають контрастним тлом для вияву того позитивного, до чого так прагне К. А. Гейнч у своїй п'есі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Абрамович П., Гнатюк В. «Ще про Гейнча (Гінча)» Бібліо. та біографічні нотатки. *За сто літ*. Т. 25. Кн. 2. К., 1928. С. 99–102.
2. Бондар А. «Істинний шляхтич К. Гейнча: Маніфест до балагулів» *Полілог*. №8. 2020. С. 18–21.
3. Гнатюк В. Тимко Падура в українському історично-культурному процесі. *«Українська школа» в польському романтизмі / За ред. Сергія Ткачова*. Тернопіль : Підручники і посібники. 2002. С.113–126.
4. Гнатюк В. «Ярмаркове українофільство в житті та літературі (балагульщина)». *Українська полоністика: проблеми, школи, силуетки*. 2010. Т.17.– С.191–203.
5. Єршов В. Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності. Житомир: Полісся, 2008. С. 451–466.
6. Земський Ю.С. Польська, російська та українська еліти в змаганнях за Правобережну Україну середини ХІХ ст. Хмельницький: Інститут української археографії та джерелознавства, 2011. 350 с.

7. Heincz K. Młodzież tegoczesna. Kijów, 1841.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ

Сучасний світ все більше і більше вимагає нововведень у різних сферах життя людей. Освіта не є виключенням. Ті методи, які використовувалися 10 років назад, сьогодні не є такими дієвими. Це пов'язано зі зміною самих учнів. Відтепер на уроках вчителю важливо забезпечити вихованців не тільки знаннями, а й так званими *soft skills* – навичками співпраці та кооперації. Такі навички традиційне навчання повною мірою розвинути не може.

На противагу традиційному навчанню інтерактивне сприяє активній участі усіх учнів класу на уроках.

Термін інтеракція походить від англійського слова “interaction”, що означає взаємодія. Це поняття було використано вперше американським філософом Джорджем Мідом у контексті соціальної психології [1].

Саме такий формат роботи на уроці має ряд плюсів, а саме розвиває такі *soft skills*: комунікація; критичне мислення; технологічні навички; активне слухання; творчість; самостійність та самоорганізація.

Все більше і більше науковців, психологів та педагогів підтверджують, що учні, навчаючись за типом традиційного навчання погано запам'ятовують поданий матеріал.

Інтерактивне навчання – це навчання, яке базується на взаємодії між учнем та середовищем, між учнем та його оточенням. Завдання інтерактивного навчання полягає у створенні спільної діяльності через діалог з вчителем, учнем чи матеріалом. Як результат, інтерактивне навчання забезпечує середовище, за допомогою якого відбувається спільна робота, взаємодія, обмін інформацією та вирішення ситуативних проблем.

Інтерактивне навчання на уроках може бути реалізовано тільки за певних педагогічних та психологічних умов.

У процесі інтерактивного навчання найбільш важливими є взаємовідносини між учнями, їх взаємодія та співпраця. Учні досягають

результатів навчання завдяки спільним зусиллям та взаємній відповідальності за результати [2].

Сучасний учитель потребує детального ознайомлення з основними принципами інтерактивного навчання, а також – безперечно – досконалого володіння матеріалом.

Для ефективного інтерактивного навчання, педагог планує свою роботу з урахуванням низки аспектів:

- ретельне вивчення та організація матеріалу;

- детальне планування заняття з урахуванням тривалості уроку, ролей учасників, запитань та потенційних відповідей, а також критеріїв оцінювання результатів;

- мотивація учнів до активного вивчення, вибір цікавих та захоплюючих для них проблем та врахування результатів та критеріїв оцінки робіт учнів;

- використання методів, які привертають увагу учнів, стимулюють їх до роботи та забезпечують необхідну дисципліну в класі [3].

Створення комфортної психологічної атмосфери є також одною з головних умов створення інтеракції, оскільки лише в позитивній обстановці учні зможуть брати участь в дискусіях, іграх, brainstorms, рольових іграх чи роботах у групах.

Створення сприятливого психологічного клімату в класі та розуміння різних стилів навчання є важливими для успішного проведення уроку. Використання різних типів інтерактивних технологій може бути корисним і допомогти досягнути мети, залежно від потреб та інтересів учнів. Застосування цих педагогічних підходів здатне підвищити мотивацію до навчання, покращити стосунки в класі та сприяти більш ефективному засвоєнню матеріалу.

Можливість застосування різноманітних інтерактивних технологій у навчальному процесі приводить до поділу їх на чотири основні групи.

Перша група – це технології кооперативного навчання, які включають роботу в малих групах, парах тощо.

Друга група – це технології колективно-групового навчання, такі як brainstorm, обговорення проблеми в загальному колі, аналіз ситуацій та інші.

Технології ситуативного моделювання – це **третя група**, до якої відносять імітаційні гри, розігрування ситуацій за ролями, симуляції тощо.

Четверта група – це технології опрацювання дискусійних питань, до яких належать дискусії, дебати, та інші методи [4].

Методи і форми інтерактивного навчання можуть бути ефективно використані не лише в роботі off-line, але й під час дистанційного навчання. З поверненням до навчання on-line з'явилася потреба використовувати інструменти, які дозволяють виконувати групові чати та відеоконференції. Серед різних платформ, які можуть бути використані для цього, Google Meet та Zoom є найбільш популярними та зручними для навчання.

У контексті сучасних проблем, пов'язаних зі змінами у навчальному процесі, використання дистанційного навчання стає ще важливішим, тому що дозволяє забезпечувати безперервний доступ до навчання та зберігати контакт між учнями та вчителями, незалежно від фізичної відстані. Таким чином, дистанційне навчання стає все більш важливим і ефективним інструментом для забезпечення якісної освіти у сучасному світі.

Методи інтерактивного навчання здебільшого є універсальними, проте є певні методи, які використовуються саме на уроці зарубіжної літератури. Широковживаними можна вважати такі методи:

- Brainstorm;
- мікрофон;
- літературна дуель;
- літературна мандрівка;
- інтерв'ю з письменником;
- гронування;
- асоціативний куш;
- метод кола думок;
- “Чи знаєте ви...”;
- “Відгадай слово”;
- поетична розминка;
- бюро літературних знахідок [5].

За результатами досліджень, використання інтерактивних методів навчання позитивно впливає на процес навчання і розвиток учнів. Більшість вчителів використовують такі методи, як «мозковий штурм», «асоціативний куш», «інтерв'ю з письменником», «гронування» та літературні ігри. Використання цих методів сприяє активізації діалогу і взаємодії між учнями, що дозволяє розвивати комунікативні навички та творче мислення.

Інтерактивні методи навчання допомагають підвищувати мотивацію учнів. Використання цих методів дозволяє змінювати ставлення учнів до предмета і навчання загалом. Учні більше зацікавлюються літературою та відчують більшу впевненість у своїх знаннях.

Навчання з використанням інтерактивних методів дійсно є дієвим. Діти набагато краще розуміють матеріал. Під час такого навчання покращуються навички інтеракції, що в свою чергу забезпечує краще розуміння твору та підвищення результативності.

Для того, щоб використання інтерактивних технологій у процесі вивчення зарубіжної літератури було ефективним, педагог повинен враховувати вимоги до підготовки учнів, а також і до власної підготовки: психологічні та пізнавальні особливості учнів 5-9 класів, їх вміння, здібності та інтереси. Із метою активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках зарубіжної літератури, на наш погляд, найбільш доцільно використовувати проблемно-пошукові методи, що сприятимуть обговоренню учнями відповідних проблемних завдань, здатності відстоювати свою думку та позицію, вести дискусію обґрунтовано, майстерно, результативно, сприятиме оптимізації вмінь та навичок учнів у процесі спільних обговорень («дискусій», «кола ідей», «мозкового штурму» та ін.) [6]. Також педагогом повинен враховуватися хронометраж уроку (доцільне планування усіх частин та його етапів) із метою досягнення оптимальних результатів навчання за раціональний термін.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Львів: Либідь, 1997. 373 с.

2. Українець Т. Методичний супровід інноваційної діяльності педагогів: електронний ресурс. *Управління школою*. 2019. № 1–3. С. 91–96.
3. Пехота О.М. Освітні технології. К., 2001. 255с.
4. Вареха А. Г. Інноваційна діяльність гімназії в контексті роботи з обдарованими учнями. *Завучу. Усе для роботи*. 2019. № 5. С. 23–31.
5. Кондратюк О. Інноваційні технології в школі. К.: Шк. Світ 2008. 250с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології [навч. пос.]. К.: Академвидав, 2004. 218 с.

ЕТИМОЛОГІЯ ІМЕН АМЕРИКАНСЬКИХ АКТОРІВ

Вже досить довгий час лінгвісти з різних країн вивчають таку галузь мовознавства, як етимологія. Це досить важливий розділ лінгвістики і на це є декілька причин. Ця дисципліна дає нам змогу розуміти історію мови, дозволяє нам зрозуміти, як розвивалася мова і що впливало на її зміну, значення слів та їх походження, розвиток лексики, допомагає нам правильно вживати слова.

Етимологія – це одна з найдваніших галузей мовознавства. Цей термін виник у давньогрецькій філософії, походить від грецького слова ἔτυμονλόγος (ἔτυμον - правда, і -λόγος — вчення) і вперше його застосували в (IV ст. до н. е -I I ст. н. е.) представник філософської грецької школи [1].

Етимологією цікавилися досить багато як українських так і зарубіжних мовознавців. Можна назвати праці таких лінгвістів, як Кобилянський Б., Мельничук О., Складенко В., Ткаченко О., Чучка П., Огієнко І., Шевельов Ю., Потєбня О., Дзензелівський О. До зарубіжних мовознавців, які досліджували поняття етимології, належать Фрідріх Макс Мюллер, Якоб Грімм, Макс Мюллер, Ернст Віктор Амброс, Жак Дюлоз та інші.

Розгляньмо декілька визначень цього терміну:

- За Олександром Мельничуком, етимологія – це 1) Розділ мовознавства, що вивчає походження слів. 2) Пояснення походження якогось слова зіставленням його з спорідненими словами тієї самої або іншої мови [3, с.309].

- За Іваном Огієнком, етимологія – це визначення первісного значення слова; та частина мовознавства, що займається дослідженням значень коренів слів та історією їх розвитку [2, с.15].

Актуальність дослідження етимології імен полягає в тому, що імена є важливою складовою культури та ідентичності людей. Знання про походження і значення імен може допомогти зрозуміти культурні та історичні зв'язки між різними народами, також дослідження етимології може бути корисним для збагачення словникового запасу.

Тут зібрана невелика кількість американських акторів, які мають профіль в інстаграм.

Johnny Depp – зменшувальне від John. Англійська форма цього імені Johannes, латинська форма грецького імені (Ioannes) , сама походить від єврейського імені (Yochanan), що має значення «Яхве милостивий» ,

від коренів (yo), що стосується єврейського Бога, і (chan an) означає «бути милостивим». Єврейська форма цього імені трапляється в Старому Завіті. Спочатку це ім'я було дуже поширеним у Візантійській імперії, пізніше в Європі. В Англії це ім'я було найпоширенішим серед чоловіків з 13 по 20 століття. У США це ім'я мало популярність серед чоловіків до 1923 року.

Brad Pitt – скорочена форма імен Bradley, Bradford та ін. Bradley походить від англійського прізвища, яке в свою чергу походить від топоніма «broad clearing», що означає широка галявина.

Leonardo DiCaprio – Leonard іспанська, португальська і італійська форми цього імені, "brave lion", що в перекладі означає хоробрий лев. Походить від давньонімецьких слів lewo «лев» (латинського походження) і hart «хоробрий, витривалий».

Taylor Lautner – ім'я походить від англійського прізвища, яке позначало людину, яка була кравцем. Від нормандської французької tailleur і від латинського taliare «кроїти». Також це ім'я є дуже популярним серед дівчат в Америці з 1990 року, можливо на це вплинув британсько-американський письменник Тейлор Колдуелл.

Adam Sandler – ім'я походить від єврейського слова людина, також воно може походити від івриту אָדָם ('адам), що має значення бути червоним, або від аккадського слова adami, що означає робити.

Stanley Tucci – походить від англійського прізвища що означає «кам'яна галявина» (давньоанглійська stan «камінь» і leah «ліс, галявина»).

Benjamin "Ben" Stiller – походить від єврейського імені Біньямін, яке означає «син півдня», або «син правої руки».

Woodrow 'Woody' Harrelson – Woody зменшувальне від Woodrow. Ім'я походить від прізвища, яке перед тим походить від назви місця, що означає «row of houses by a wood» ряд будинків буля лісу (староанглійською мовою).

Ashley Greene – походить від прізвища, яке спочатку походило від назви місцевості «ash tree clearing», що означає поля ясеня. До 1960 року це ім'я було популярне серед хлопчиків, але зараз це ім'я більш поширене серед дівчаток. Найбільшої популярності це ім'я досягло в 1987 році.

Julia Roberts – ім'я походить від римського імені Julius. Набуло поширеності у англомовних країнах у 18 столітті.

Jennifer Lawrence – ім'я походить від корноульської форми валлійського імені Gwennifer. Воно було найпопулярнішим іменем для дівчаток в Америці з 1970 по 1984 рік.

Chloë Moretz – англійський варіант цього імені *Chloe*. У перекладі з грецької має значення «green shoot» зелений пагін. Ім'я почало набувати популярності в 1980 році.

Amber Laura - походить від слова *amber*, яке означає дорогіший камінь, який утворюється з вишмиганої смоли, або оранжево-жовтий колір. Взагалі це слово походить від арабського (анбар). Його почали використовувати як ім'я в кінці 19 століття.

Reese Witherspoon - англійська форма *Rhys*, має давньоваллійське походження, де *Ris* означає запал. Його почали використовувати як ім'я і популяризувала це ім'я американська акторка *Reese Witherspoon*.

Дослідження показало, що кожне ім'я унікальне, кожне має своє походження, більшість імен в Америку прийшло з інших країн. Більшість жіночих імен названих тут мають британське походження, а частина чоловічих імен походить від прізвищ, які походять від топонімів. Отже, етимологія – це цікава і потрібна лінгвістична дисципліна, за допомогою якої можна дізнатися історію свого імені.

Список використаних джерел та літератури:

1. Актуальність етимологічних досліджень на сучасному рівні розвитку мовознавства. URL: <http://surl.li/hhjdi> (16.05.2023)
2. Етимологічно-семантичний словник української мови. Том II (Е-Л). URL: <http://surl.li/hcerg> (16.05.2023)
3. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. – 1-е видання, Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1974 – 776 с.

ОПИС ПУБЛІКАЦІЙ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ВІДОМИХ УКРАЇНЦІВ В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ INSTAGRAM

Мета: дослідити ,як відомі особистості підписують свої публікації, адже їхні думки та події , дуже цікавлять інтернет-аудиторію.

Instagram – це соціальна мережа, що базується на обміні світлинами, дозволяє користувачам обробляти фото ,застосовувати до них фільтри.[1] Також в цій соц. мережі можна спілкуватися за допомогою чату , який називається Direct . В Instagram можна відтворювати бізнес-ідеї такі як: блогерство, інтернет-магазин та ін.

Н. Семен та Ю. Казімова у своїй статті пишуть ,що Instagram на сьогодні є найпопулярнішою із соц.мереж не тільки в Україні ,але й у всьому світі. Сучасні люди використовують Instagram як джерело корисної та актуальної інформації. [2]

Публікація- це оприлюднення або висвітлення свого життя. [1] Блогери , співаки або публічні особистості оприлюднюють свої публікації з концертів, з особистого життя або важливої інформації для своїх підписників. Підписники- це люди , які стежать за життям інших людей за допомогою соц.мережі.

Зазвичай користувачі Instagram використовують під своєю публікацією опис. Опис потрібен для того ,щоб описати ту подію ,яка зображена на фото. В описі можуть бути: цитати , мотивації, емоції , події, які відбудуться. Велика кількість людей більш за все чекає ,не самі публікації ,а саме опис ,який напишуть під цим постом. Тому,що цікаво як відомі люди думають про цю подію , чи з якою метою вони кудись поїхали, чи подобається їм там де вони зараз, але описують публікацію англійською мовою, бо в них також є англомова аудиторія

Наприклад , публікація Владислави Зінченко дружини відомого футболіста Олександра Зінченко в Instagram з таким описом «special vibe of this city» , що в перекладі означає «особлива атмосфера цього міста». Публікація зроблена в Лондоні на фоні різних будівель та колеса огляду. Також В. Зінченко привітала всім з жіночим днем в описі публікації «Happy international women`s day» . На публікації була зображена її донька з великим букетом різнокольорових тюльпанів. «Family day» , що означає «День Сім'ї» Владислава Зінченко опублікувала фото зі своїм чоловіком та донькою.

Також нещодавно Анастасія Каменських – відома співачка , після свого виступу опублікувала відео після концерту з таким описом «I bet, you don't want to end an evening after the concert like this.

And this is how Ukrainians live and work now. But even despite the regular risks of missile and drone attacks, Ukrainian artists keep performing for people, who come to the concerts not only to listen to music, but to donate money and support our defenders. Every time nobody is sure that everything will be ok. Everyday, everywhere you don't feel safe for a 100% and there is no place in the whole country to secure yourself. I want all my foreign followers to see this reality and decide one more time to protect freedom and truth. Because that is what Ukrainians are fighting for. That is what we stand for. And that is why the world stands with Ukraine», що в перекладі означає «Це точно не те, як хотілося б проводити вечір після концерту. Але на жаль, це наша реальність зараз.

І навіть незважаючи на регулярні ризики обстрілів, наші українські артисти продовжують виступати для тих, хто приходить на концерти не лише послухати музику та відволіктись, а й задонатити й підтримати наших захисників. Так, ми не можемо бути впевнені, що все буде добре. Зараз у нашій країні немає жодного місця, безпечного на 100% .

Але цим постом я хочу показати людям з усього світу нашу українську реальність і ще раз нагадати, де правда та світло. Бо саме за це ми боремось. І саме тому обов'язково переможемо».

Відома блогерка Саша Бо також публікувала свої публікації з англійським описом «beauty day with my son» , що в перекладі означає «день краси з моїм сином». На фото зображена сама блогерка та син якого вона обіймає».

Українська гімнастка Влада Нікольченко опублікувала відео з басейну «Move to the beat, sway to the rhythm», що в перекладі на українську означає «Рухайтесь в такт, коливайтесь в такт». На відео Владислава плаває в басейні. Місяць тому опубліковане фото з професіональним макіяжем та з описом «In search of beauty, I see you» , що означає « в пошуках ,краси я бачу тебе».

Відома акторка Ірина Кудашова опублікувала фото із дня Святого Валентина написавши опис англійською мовою «Happy Valentine's Day», що в перекладі означає «З Днем Святого Валентина». На фото Ірина із щирою посмішкою та з рожевим , великим букетом троянд .

ВИСНОВОК: при написанні статті стало зрозуміло , що відомі особистості використовують англійські описи під своїми публікаціями за того ,щоб їх також розуміла їхня англійська аудиторія або англійські актори ,які в минулому чи в майбутньому з ними співпрацювали або

будуть співпрацювати . Для більшої кількості читачів , зараз популярно називати їх «follower» вони пишуть описи англійською мовою, щоб їх розуміли інші національності. Деякі відомі особистості публікують свої фото і англійською і українською мовами.

Список використаних джерел та літератури:

1. Що таке Instagram . URL: <https://107.com.ua/blog/sho-take-instagram-%D1%96-nav%D1%96sho-v%D1%96n-potr%D1%96ben-7-prichin-stvoriti-sv%D1%96i-akkaunt/> (дата звернення:14.05.2023)

2. Публікація і опис . URL: <https://kppk.com.ua/ELLIB/ebook/Gorbenko/ІКТ/8/8.htm> (дата звернення : 15.05.2023)

ПРОЦЕС ЕВФЕМІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Постановка проблеми. У ХХІ столітті зазнають швидких змін всі сфери життя. Розробляються та вдосконалюються технології, суспільство розвивається і живе у пришвидшеному ритмі. Мова також оперативно реагує на ці зміни, часом виходячи за межі літературних норм. Так з'являються грубі, лайливі слова, просторіччя, безтактні репліки. Але медаль має дві сторони, тому існує й зворотній напрям – евфемізація. Зростання вжитку евфемізмів спричинене втотою від низької, одноманітної лексики та нецензурних висловлювань: «...там [у Європі] уся ця лексика вже втратила свою яскравість <...> це суспільне занепокоєння щодо пандемічного поширення нецензурицини у різних сферах українського соціуму» [5, с. 13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання евфемізації досліджували багато вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Серед європейських та американських дослідників можна зазначити наступних вчених: *Е. Бенвеніст, А. Додд, Б. Ларін, Дж. Фрезер, Р. Холдер* та інші. До українських належать: *Г. Аркушин, З. Дубинець, О. Мельничук, В. Олексенко, Л. Ставицька, О. Тараненко, О. Януш* та інші.

Постановка завдання. Найчастіше процес евфемізації спостерігається у літературних творах. Письменники прагнуть висвітлити теми та ідеї, які були табуйовані з різних причин: сороміцькі слова, релігійний фанатизм, політичні теорії, сексуальний підтекст тощо. Як наслідок: якщо про це не можна говорити відверто й безпосередньо, майстри слова вдаються до застосування евфемізмів.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що евфемізми є ключем до дверей своєїрідної свободи та розкутості для письменників, тому що саме вони дозволяють завуальовано писати про складне й болюче.

Не лише писемне мовлення багате евфемізмами, їх широко використовують й в іншій сфері – усній. Це призводить до збагачення мовлення, до його тактовності, а також формує повагу до співрозмовника.

Виклад основного матеріалу. Отже, евфемізм (від грец. *ευφημισμός* – пом'якшений вираз) - заміна слів з грубим або непристойним змістом чи забарвленням на слова й вирази, які виражають цей зміст у пом'якшеній формі або завуальовано (напр., «говорити

неправду» замість «брехати») [2, с. 276]. В. Олексенко зазначає, що «словесні табу та евфемізми виникають у мовленні в результаті заборони на використання слів сакрального або ж негативного змісту й формують комунікативну поведінку будь-якої культури» [3, с. 328].

До функцій евфемізмів, на думку О. Тараненка, належать: 1) магічно-забобонна, зумовлена вірою в мовну магію, в те, що заміною слова можна впливати на позначуване цим словом явище (напр., замість «журавель» слід казати «веселик», щоб не журитися весь рік); 2) політично-ідеологічна, зумовлена суспільно - політичними змінами, коли можуть перейменовувати політичні чи нейтральні поняття (напр., у топоніміці: *Катеринослав – Січеслав – Дніпропетровськ, Луганськ – Ворошиловград – Луганськ*); 3) пом'якшувально-меліоративна, зумовлена міркуваннями ввічливості, етикету, прагненням подати що-небудь у прикрашеному вигляді (напр., *допустити неточність* – замість «збрехати», *техпрацівниця* – замість «прибиральниця»), 5) жартівливо-іронічна, коли зовнішні ознаки евфемізмів використовують несерйозно (напр., *дуля* – «комбінація з трьох пальців») [6].

Отже, евфемізми – це завуальовані, ввічливі висловлювання, які використовуються на позначення грубих і неприємних виразів. Евфемізм носить характер ідіоми – «*притаманий тільки даній мові стійкий зворот, що виражає єдине поняття*» [4, с. 12]. Тому евфемістичні висловлювання втрачають своє буквальне значення. Ілюстративним прикладом в англійській мові може виступати «*eating for two*» - евфемізм, який позначає вагітну жінку. Багато жінок використовують вислів «припудрити носик», коли хочуть сходити до вбиральні. В українській мові евфемізми використовують майже у всіх сферах життя: літературні евфемізми («*піти в засвіти*»), політичні евфемізми («*чорне золото*»), військові («*жест доброї волі*»), медичні («*чоловіча таблетка*»), і звісно ж широке використання евфемізмів помітно і у живому мовленні («*родичі із Червоного*»; «*дівчина без комплексів*»).

Існує декілька методів створення евфемізмів:

1. Скорочення слів (напр. *W.C.* – toilet, *B.O.* – body odor);
2. Лексичний метод (напр. *faux* замість fake);
3. Абстрактний опис поняття (напр. *подарувати життя* – народити, *давати на лапу* - хабар);
4. Також можуть бути використані непрямі вирази на позначення образливих слів (напр. *задній прохід* – зад);
5. Для маскування неприємних слів можуть використовувати довші слова чи фрази (напр. *мати психічні порушення* – бути дурним);

6. Щоб зменшити грубість слова, вдаються до технічних термінів (напр. *gluteus maximus* - сідниці);

7. Навмисна неправильна вимова слова здатна зменшити його гостроту (напр. *Gosh, Golly* - God; *fug* – fuck).

Таким чином, евфемізми в українській мові існують у величезній кількості. Вони поділяються на дві групи: зросійщені (що не дивно, адже російська мова до початку повномасштабного вторгнення були чи не другою мовою в країні) і власне українські, які звучать дотепно, з перцем, їх хочеться використовувати частіше: *цур тобі, пек тобі; а щоб тебе качка копнула; сто голок тобі у печінку; дурний піп тебе хрестив тощо.*

Не лише українська мова багата евфемізмами, подібні вирази широко використовуються і в сучасній англійській мові, замінюючи нетактовні або лайливі слова на більш ввічливі конструкції.

Евфемізми сучасної англійської мови та їх українські відповідники

Англійський евфемізм	«Неввічливі» слова англійською	Український евфемізм	«Неввічливі» слова українською
<i>lady of pleasure</i>	prostitute	дівчина легкої поведінки	повія
<i>use paper</i>	defecate	зробити одну справу	випорожнюватися
<i>to be in good keep</i>	fat	мати широку кістку	товстий
<i>to join the majority</i>	to die	душа покинула тіло	вмерти
<i>East and West</i>	breast	вишеньки	груди
<i>laid off</i>	unemployed fired	бути на ПМГ (поки мама годує)	безробітний
<i>Afro-American</i>	nigger	темношкі рий	негр

Евфемізми англійської мови можна поділити на групи:

1. Евфемізми про смерть. В англійській мові тема смерті є злегка табуованою. Тому дієслово «to die» замінюють евфемізми: *to decease, to pass away, to go west.*

2. За віруванням англійці прямо не згадують про Сатану, щоб не накликати біду. Говорять про нечистого досить рідко, вдаючись до «*damn*». Існують також такі евфемізми для позначення слова «Сатана»: *The Evil One, Old Nick, the prince of darkness, the Foul Friend, king of the shadows*.

3. Медичні терміни. Оскільки зазвичай вони несуть негативний зміст і можуть завдати сильного стресу, медичні терміни слід замінити на евфемізми (напр. *veneral disease - communicable disease*);

4. Фізіологія. Евфемізації позначають слова з семантикою певних фізіологічних актів або частин людського тіла (напр. *penis – banana, hot dog, joystick*).

5. Вікова категорія. Звісно, ніхто з нас не хоче старіти, і питання про вік з часом змушують ніяковіти. В англійськомовних країнах толерантно ставляться до цього питання, тому все частіше некоректне слово «old» замінюють на *advanced in years, mature, senior*.

6. Різноманітні людські вади також замінюють на евфемістичні вирази (напр. *blind – unseeing; invalid – lame - crippled – disabled*);

7. Расова і національна приналежність. Останнім часом все більше народів звертають увагу на проблему расизму. Наприклад, в США аби не виділяти і не пригнічувати африканців чи азіатів, використовують термін «*Non-whites*», що є значно лояльнішим за слово «*nigger*».

8. Сексизм. Окрім расизму, англійську мову звинувачували й у сексизмі. Це сталося через те, що багато слів на позначення професій мали чоловічу форму, а саме закінчення – *man* (*postman, fireman, policeman*). На фоні розвитку феміністичного руху англійська мова почала зазнавати змін. І тепер кінцеву частину *-man* все частіше замінюють на *-person*, аби слово було гендерно нейтральним (напр. *chairman – chairperson*); існують й інші форми, які або частково, або повністю змінюють вигляд слова (напр. *fireman – firefighter, spaceman – astronaut*).

За результатами дослідження, існування евфемізмів в англійській мові є беззаперечним. Люди й самі не помічають, як вживають їх у своєму мовленні; це відбувається вже на підсвідомому рівні. Таке явище, безумовно, слід вітати, адже тактовність і правила пристойності ніхто не відміняв.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Отже, існує безліч різноманітних передумов для вживання евфемізмів. Всі вони мають спільну мету, яка полягає в заміні соціально або психологічно неприйнятних прямих найменувань на аналогічні, завуальовані,

значення, що значно полегшує процес передачі і сприйняття інформації у різних сферах життєдіяльності людини.

У статті розглянуто далеко не всі сегменти, де можливі евфемістичні процеси. Наприклад, особливі уваги потребує інтернет сфера, а саме інтернет – спілкування, де евфемізація відбувається повільніше. Інтерес до вивчення цієї проблеми зростає, і, ймовірно, це стане поштовхом для подальших ґрунтовних досліджень застосування евфемізмів як в англійській мові, так і в інших мовах в цілому.

Список використаних джерел та літератури:

1. Дубинець З. О. Теми та сфери евфемізації в сучасній пресі. Вісник Запорізького національного університету. № 1, 2012. С. 159–163.
2. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів. — 1-е видання. — Київ: «Українська радянська енциклопедія», 1974. — С. 276.
3. Олексенко В. П. Мовні засоби евфемізації в сучасній українській прозі. Вісник Запорізького національного університету. № 1, 2012. С. 328–334.
4. Словник української мови: в 11 томах. — Том 4, 1973. — С. 12.
5. Ставицька Л. О. Українська мова без табу (словник нецензурної лексики та її відповідники: обценізми, евфемізми, сексуалізми). Київ : «Часопис «Критика»». 2008. 456 с.
6. Тараненко О. О. Евфемізм // Енциклопедія Сучасної України: енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. Т. 9
7. Януш О. Б. Евфемізми і мовна естетика. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/index.htm>].
8. Casas M. Towards a new approach to the linguistic definition of euphemism / M. Casas. – Language Sciences. – 2009. – Vol. 31.– P. 725-739.

СПЕЦИФІКА ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ТВОРАХ ВІЛЬЯМА СОМЕРСЕТА МОЕМА

Постановка проблеми. Фразеологія вивчає усталені мовні звороти, їх структуру, семантику, походження тощо. Фразеологія будь-якої національної мови доповнюється та вдосконалюється приказками, прислів'ями, афоризмами, анекдотами, тобто тим, що впродовж багатьох віків зберігає у своїй пам'яті народ. Фразеологічні одиниці використовуються майже в усіх сферах життя людини. Найчастіше вони зустрічаються у художніх творах будь-яких часів, у ЗМІ та у буденному мовленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущий внесок у вивчення фразеології зробили Л. А. Булаховський, П. Й. Горецький, Л. С. Паламарчук, О. О. Потебня, М. М. Сидоренко, Г. М. Удовиченко, О. С. Юрченко та інші. Вивчали фразеологію на матеріалі прози В. С. Моєма та її перекладів О. Б. Боднар, О. С. Івашкова, Т. Крилова, М. Трифонова, В. О. Черненко.

Актуальність. Фразеологічний резерв завжди поповнюється завдяки відомим афоризмам науковців, літераторів, митців. Через це зазначена тема праці активно досліджувалась, але особливості фразеології Вільяма Сомерсета Моєма потребують більшого вивчення та узагальнення досліджень попередників. Стаття дозволяє краще побачити унікальність англійської фразеології, її зв'язок з історією народу, його традиціями і національним характером.

Метою статті є аналіз особливостей вживання фразеологічних виразів англійської мови Вільямом Сомерсетом Моємом у його літературних творах.

Об'єктом є фразеологізми англійської мови та їх семантика.

Предмет дослідження: функціональний аспект та національно-культурний компонент в семантиці фразеологізмів англійської мови на основі творів Вільяма Сомерсета Моєма (романи «Cakes and Ale, or The Skeleton in the Cupboard», «The Painted Veil», «The Razor's Edge», «Theatre» та оповідання «Flotsam and Jetsam», «Sanatorium», «The Human Element», «The Round Dozen», «The Voice of the Turtle», «The Unconquered»).

Виклад основного матеріалу. Фразеологія (від гр. *phrasis* «вираз» і *logos* «наука») – 1) розділ мовознавства, що вивчає фразеологічну систему мови у її сучасному функціонуванні і з погляду історичного

розвитку; 2) сукупність характерних засобів вираження думки, притаманних певній соціальній групі, окремому авторові, літературно-публіцистичному напрямкові, діалекту чи групі говорів; 3) сукупність фразеологізмів тієї чи тієї мови [1, с. 242].

Фразеологізм (фразеологічна одиниця, фразеологічний зворот, фразема) - «нарізно оформлений, але семантично цілісний і синтаксично неподільний мовний знак, який своїм виникненням і функціонуванням зобов'язаний фраземотворчій взаємодії одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів [1, с. 231].

Фразеологізми можуть використовуватися як в мові, так і в художніх творах. Фразеологічні одиниці є носіями національно-культурної інформації, тому містять ряд унікальних культурних рис нації, що роблять їх цінними виразниками культурних і комунікативних традицій інших народів. Фразеологізми є частиною культури англійців. Важко зрозуміти їх склад мислення як нації, не знаючи структуру та семантику фразеологізмів.

Вільям Сомерсет Моєм - видатний англійський письменник, драматург та критик, виразник реалістичної думки ХХ ст. Його творчий доробок досі привертає увагу істориків літератури, критиків, дослідників його творчості та має величезну аудиторію прихильників по всьому світу.

У творах Моєма фіксується велика кількість фразеологізмів. Письменник постійно звертається до стійких висловів, використовуючи їх з різними цілями. Фразеологізми допомагають краще охарактеризувати персонажів, їх стани в різних ситуаціях, ставлення героїв до інших та до себе, допомагають зобразити культуру англійців, їх стародавні звичаї та традиції, сліди яких можна побачити в мові. Наприклад: he was a well set-up, normal, **high-spirited fellow**, with a ready smile and a hearty laugh [2, с. 84].

Інші фразеологізми у творі, можуть позначати емоції героїв, їх внутрішній стан. Наприклад: In the car Julia had done all she could **to put him at his ease**, but he was still very shy [2, с. 13]. You would have thought his observation had **taken a weight off her mind** [2, с. 14]. You just **wrung my heart** [2, с. 45]. She was in black velvet, with a picture hat covered with ostrich feathers (we were going to the Pavilion and she had dressed up for it) and she looked so lovely that **it took my breath away** [3, с. 210]. La Falterona's voice, even now, was exquisite in its quality, mellow and crystalline; and she sang with wonderful emotion, so tenderly, with such tragic, beautiful anguish that **my heart melted within me** [4, с. 266]. It was a curious sensation this, that nobody in the world **cared two straws** [6, с. 236]. You're **trying my patience**, Louisa [7, с. 58]. But Isabel thought they were

grand; she liked their rich clothes and expensive pearls and **felt a twinge of envy** for their sophisticated poise [7, c. 57].

Можна припустити, що англійці відносяться до емоційних народів, які бачать людину як особистість, адже найбільше зустрічаються саме емоційні фразеологічні одиниці. Таким чином ми краще можемо зрозуміти культуру англійського народу.

Окрім цього, досить часто вживаються фразеологізми, що означають рух, переміщення, фізичні дії або риси навколишнього світу. Наприклад: Michael was thrown out of the part for which he had been engaged, and for three or four weeks was left **to kick his heels** about till something else could be found for him [2, c. 65]. Now that he is so completely forgotten and the critics who praised him would willingly **eat their words** if they were not carefully guarded in the files of innumerable newspaper offices, the sensation he made with his first volume of poems is almost unbelievable [3, c. 58]. He had hardly **slept a wink** all night and getting up early had watched the island loom grandly out of the dawn and the sun rise over the summer sea [5, c. 478]. Well, take my word for it, if you let them go on like **this they'll go off** one of these days and get married without saying a word to anybody [7, c. 58]. The party **broke up** [7, c. 151].

Фразеологізми, які позначають зовнішній вигляд: He says the way some of those firms in the city keep their accounts is enough **to turn your hair grey** [2, c. 11]. **She was as white as sheet** and notwithstanding his tan his cheeks were pale too [6, c. 154].

Порівнюючи різні твори, можна помітити, що автор часто використовує синоніми, виражені фразеологізмами. Це є свідченням того, що національна мова англійців є скарбницею фразеологічних одиниць.

1. She wouldn't do it for me. You can **twist her round your little finger** [2, c. 86]. = I could turn him round my little finger [7, c. 66].

2. I'll give you eight pounds a week and you'll have **to work like a horse** [2, c. 27]. = And with an inkling that her success as an actress strengthened his feeling for her **she worked like a dog** to play well [2, c. 60]. = We **worked like demons** there [7, c. 80].

3. He had tact and a pleasant manner, and he knew how to **pull strings** adroitly [2, c. 71]. = We're cleverer than they are and if **we play our cards** well we shall come out on top [4, c. 306].

4. Then, **on one excuse and another**, she sent him pearl studs and sleeve-links and waistcoat buttons [2, c. 146]. = He induced them in one way or another to entrust him with their savings and in a few months, **on the pretext** that he had to go to London on business, he left them never to return [5, c. 451].

Фразеологізми завжди використовуються у художніх творах, аби надати текстові експресії, образності та емоцій, сприяючи гумористичному або сатиричному забарвленні. Подібне використання фразеологізмів неодноразово зустрічається й у творах Сомерсета Моема. Завдяки ним ми краще розуміємо персонажів та їх емоції.

Стилістична функція фразеологізму визначається безпосередньо у контексті, в якому вживається. Фразеологізми не лише надають експресивності контекстові, вони виконують виховну та пізнавальну функції.

У творах автора ми бачимо фразеологічні одиниці, які виконують різні стилістичні функції. Приміром, наступні фразеологізми мають метафоричне значення: I felt as you do when you turn a corner of the street and on a sudden a great blast of wind meets you, **takes your breath away**, and nearly blows you off your feet [5, с. 469].

Зустрічаються також фразеологічні одиниці з метонімічним значенням. Наприклад: He said he'd got his own estate in Borneo and it only wanted a little patience and he'd **make a packet** [4, с. 511].

Висновок. Проаналізувавши фразеологічні одиниці, які вживаються у прозі Вільяма Сомерсета Моема, ми можемо ще раз пересвідчитись у фразеологічному багатстві англійської мови. Фразеологія є вагомою складовою лексикології будь-якої мови, вивчаючи її, ми більше дізнаємося про мову, культуру народів, їх звичаї та традиції, що віддзеркалились у вигляді фразеологічних одиниць.

Список використаних джерел та літератури:

1. Голянич М.І., Стефурак Р.І., Бабій І.О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / За редакцією М. І. Голянич.– Івано-Франківськ : Сімик, 2011. – 272 с.
2. Моем У. С. Театр: книга для читання англійською мовою. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 360 с.
3. Maugham W. S. Cakes and Ale / W. S. Maugham. – New York : Tringle Books, 1941. – 308 p.
4. Maugham W. S. The Complete Short Stories. In 3 vol. Vol. 1 / W. S. Maugham. – London : William Heinemann Ltd, 1959. – 528 p.
5. Maugham W. S. The Complete Short Stories. In 3 vol. Vol. 2 / W. S. Maugham. – London : William Heinemann Ltd, 1959. – 520 p.
6. Maugham W. S. The Painted Veil / W. S. Maugham. – London : William Heinemann Ltd, 1925. – 289p.
7. Maugham W. S. The Razor's Edge / W. S. Maugham. – М. : Progress Publishers, 1989. – 220 p.